

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT 2015

LOKALHISTORISK ARKIV
STUBBEKØBING

ÅRSSKRIFT

2015

LOKALHISTORISK ARKIV
STUBBEKØBING

Lokalhistorisk Arkivs Årsskrift 2015

Udgivet af

Lokalhistorisk Forening Stubbekøbing

Redaktion:
Foreningens bestyrelse

Opsætning & lay-out:
Arkivlederen

Tryk:
LF Trykteam Nykøbing Falster A/S

ISSN 0109 - 2162

Indholdsfortegnelse

Tekst til forside og side 1.....side	4
Kvindernes valgret 1915, Kvindeegene <i>af Karin Suhr Rasmussen</i>side	5
Pastor Johanne Andersen.....side <i>af Tine Perlt</i>	7
Freys Hotel - et samlingssted.....side <i>af Finn Sørensen</i>	12
Her har været nogen før os - om restauringen af Horbelev kirke.....side <i>af Mette Marie Trankjær</i>	35
Grønært kom til verden - med mange hjælpere.....side <i>af Karen Fich</i>	40
Den gamle færgegaard.....side <i>af Axel Petri</i>	45
Fra bænken ved gavlen.....side <i>Af Axel Petri</i>	52
Sådan fik vi det dejlige anlæg.....side <i>Af Hans Erik Rostrup</i>	58
En åledrivr vase ved navn KAREN.....side <i>Af Tine Perlt</i>	64
.En tur gennem Vestergade i 1958.....side	67
Arkivets beretning.....side	78
Formandens beretning.....side	81

Billedet på forsiden:

Vestergade i 1950'erne med Freys Hotel til højre efterfulgt af Industri- og Handelsbanken, barber Porsby, Gunnars Cykel- og Legetøj, boghandleren, kornmagasinet og Nordfalsters Bank.

Til venstre kan man ane Erhvervstrykkeriet og Verner Hansens slagterforretning.

På side 12 har Finn Sørensen skrevet om Freys Hotel.

Billedet på side 1:

Horbelev kirke blev restaureret i 2014/2015. Billedet viser kirken efter restaureringen set fra koret. Orglet i tårnrummet er blevet vendt og vinduerne mod vest sender lys ind i kirkerummet.

Pastor Mette Marie Trankjær fortæller i en artikel på side 35 om restaureringen og de overvejelser, præst og menighedsråd måtte gøre sig i forløbet.

Kvindernes valgret 1915

Kvindeegene

Da kvinderne fik valgret til Folketinget og Landstinget i 1915, arrangerede Dansk Kvindesamfunds afdelinger rundt om i landet, at man plantede et egetræ til minde om dagen.

I Horbelev står Kvindeegen i dag på hjørnet af Torvegade og Bregningevej.

I Nørre Ørslev plantede kvindekredsen med Hanne Gaard i spidsen deres træ på en grund, som Ole Rasmussen skænkede på betingelse af, at området blev vedligeholdt og fredet. Der blev desuden sat en sten, hvor årstallet 1915 er indhugget.

Kvindeegen plantes den 5. juni 1915 på Ole Rasmussens grund i Nørre Ørslev.

Kvindekomite fik skøde på jorden.

Hvert år tredje pinsedag mødes komiteen ved pladsen og ordner området og planter sommerblomster.

I år ved 100 års jubilæet er der desuden blevet sat et nyt hegn omkring pladsen, og dagen blev fejret med fælles spisning og tale af Hanne Reintoft.

Pastor Johanne Andersen

af
Tine Perlt

Den 28. april 1948 blev Johanne Andersen (sammen med to andre kvinder: Ruth Vermehren og Edith Brenneche Petersen) præsteviet.

Forud var gået en årelang kamp for kvinders ret til adgang til præsteembeder.

Johanne Andersen blev født i 1913 i Virket, Falkerslev på Falster.

Hun tog i 1937 studentereksamen fra akademisk kursus, oprindeligt med henblik på at læse medicin, men hun følte sig kaldet til at blive præst og begyndte derfor at læse teologi.

Allerede i 1875 fik kvinder tilladelse til at studere ved universitet; i 1921 kom loven så om lige adgang til stillinger i det offentlige – men præsteembedet blev fritaget. Johanne vidste derfor formentlig godt allerede, inden hun begyndte at studere, at der i værste fald kunne gå en rum tid inden kvindelige præster kunne få adgang til ansættelse som præst.

Johanne blev uddannet cand. theol i 1945. Hun fortsatte med at læse kirkehistorie og arbejdede som lærer en sommer på Askov Højskole.

En søndag i august samme år havde Johanne prædiken for Nørre Ørslev valgmenighed på Falster, og allerede dagen efter havde man diskret forespurgt hende, om hun kunne tænke sig at blive deres præst – hvilket hun takkede ja til, og den 30. oktober blev det således vedtaget af bestyrelsen.

Hun blev indstillet af valgmenigheden i 1946; kirkeministeriet afviste, men valgmenigheden holdt fast og Johanne blev i før-

ste omgang ansat som hjælpepræst sammen med den aldrende M.P.Schmidt, som snarest ønskede at gå på pension.

Den 4. juni 1947 vedtog man loven om kvinders adgang til præsteembeder. Johanne og hendes valgmenighed havde skubbet gevaldigt på for at få loven gennemført. Formanden for valgmenigheden K.E. Vangkilde havde gennem det sidste år været til adskillige møder i kirkeministeriet og stædigt fastholdt, at valgmenigheden ønskede loven lavet om, således at Johanne kunne blive deres præst.

Det skete ikke uden protest. Man havde forhørt sig hos landets biskopper – 7 ud af 9 var imod. En udtalelse fra 514 præster i februar 1947 lod indirekte vide, at de ville sætte deres embeder ind på at forhindre kvinder i at blive præster, men som Johanne flere steder har påpeget “Ord må blive til handling, før de viser deres værdi” og “da det stod til at koste dem kjole, krave og tjenestemandspension, så opgav de ævred”¹.

Det fastsloges i loven, at en biskop kunne nægte at ordinere og give kollats og føre tilsyn, men ved bispesfrivillighedsloven den 3. marts 1948, blev det tilladt, at ordination, kollats og tilsyn kunne overdrages til den biskop, som var villig til at gøre det.

Biskop Hans Øllgaard og de tre første kvindelige præster Johanne Andersen, Ruth Vermehren og Edith Brenneche Petersen efter ordinationen i Odense Domkirke.

Således gik det til, at Johanne Andersen og de to andre kvindelige teologer endelig i 1948 kunne blive præsteviet. Præstevielsen

foregik på Fyn og blev foretaget af biskop Hans Øllgaard i Skt. Knuds kirke i Odense, da biskoppen over Lolland-Falsters stift, Niels Munk Plum, nægtede at gøre det.

Kirken var mere end fyldt op på ordinationsdagen, da bl.a. medlemmer fra Kvindesagen og ikke mindst medlemmer fra Johanne Andersens menighed var mødt talstærkt op for at overvære begravelsen. og mange ekstra bænke måtte sættes ind, så alle kunne få en siddeplads.

Johanne Andersen kunne 2.maj 1948 endelig blive indsat i sit embede i Nørre Ørslev kirke som Danmarks første kvindelige præst. Hun arbejdede som præst i Nørre Ørslev fra 1948 og frem til 1957. Herefter søgte hun en større menighed og nye udfordringer og blev kapellan i Vigerslev Kirke i København, hvor hun arbejdede frem til 1965. Her blev hun sognepræst for den nybyggede Margrethekirke i Valby.

I 1975 satte en såkaldt Hongkong influenza en stopper for hendes virke og hun flyttede hjem til Falster igen, hvor hun boede frem til sin død i 1999.

Johanne Andersen blev begravet fra Falkerslev kirke, hvor seks kvindelige præster i ornat bar kisten ud.

Gravstenen på Falkerslev kirkegård er registreret som bevaringsværdig af Museum Lolland-Falster

Da Johanne Andersen stoppede som præst i Nr. Ørslev valgmenighed, blev hun afløst af en anden kvindelig præst, Solveig Bording.

I 1967 fuldførte Anne Birthe Jensen sit teologistudium og blev ordineret til præst i Klosterkirken i Nykøbing Falster.

Hun begyndte i 1968 som sognepræst for Rødby og Rødbyhavns menigheder og blev således den første kvindelige præst i folkekirken i Lolland-Falsters stift.

Fra 1975 og til sin afsked i 2003 virkede Anne Birthe Jensen som præst for menighederne i Maglebrænde og Stubbekøbing sogne.

I 2010 var andelen af kvindelige præster på landsplan for første gang højere end andelen af mandlige.

I 2014 var 55 % af præsterne kvinder og mellem 2010-2014 var andelen af kvindelige dimittender på 62 % - på nogle semestre endda helt oppe på 75 %. Danmark er det land med den højeste andel af kvindelige præster.

I dag, 67 år efter at den første kvindelige præst Johanne Andersen blev præsteviet, er kvindelige præster endnu engang blevet genstand for debat i folkekirken; denne gang diskuteres det, om der er for mange kvindelige præster.

Kilder:

Artikel fra Dansk Kvindebiografisk Leksikon: Johanne Andersen (1913-1999)

Nekrolog: "Danmarks første kvindelige præst er død" af Bente Clausen

Artikel: Dansk Biografisk Leksikon: Johanne Andersen

Artikel: <http://www.3kirkerpaafalster.dk/?Nr. %C3%98rslev Kirke Lolland - Falster Valgmenighed>

Forhandlingsprotokol for Nr. Ørslev valgmenighed

Bog: "Nørre Ørslev bys historie" af Ole Rasmussen og K. Holm Petersen.

Udgivet af Nørre Ørslev Bymandslav i 1990.

Artikel i Kristeligt Dagblad e-avis af Bente Clausen, 25. nov. 2014:
<http://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/2014-11-25/danmark-har-flest-kvindelige-pr%C3%A6ster>

Artikel i Kristeligt Dagblad af Johannes Henriksen 20. nov. 2014:
<http://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/2014-11-20/kvindelige-pr%C3%A6ster-dominerer-kirken>

Artikel i Kristeligt Dagblad 31. jan 2011:
<http://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/kvindelige-v%C3%A6rdier-vil-%C3%A6ndre-folkekirken>

Mindeord ved Anne Birthe Jensens død i Kristeligt dagblad 23.sep 2009 af provst Jens Lose.

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/mennesker/mindeord-595>

(Footnotes)

¹ Citat fra "Danmarks første kvindelige præst er død" artikel af Bente Clausen.

FREYS HOTEL - ET SAMLINGSSTED

af Finn Carl Sørensen

*Freys Hotel var en markant bygning på Vestergade, ca. 1955.
Til venstre i billedet ses gavlen af L.M.A.F.s kornmagasin.*

INDLEDNING

Da Freys Hotel blev nedrevet i begyndelsen af 1972, var det en trist dag for mange af byens indbyggere. Journalist og forfatter Hugo Tomra fortæller i sin bog om to kvinder, som fulgte de store maskiners nedbrydning af det gamle hotel. Den ene sagde bedrøvet: »Her holdt mine forældre deres bryllupsfest, her blev min konfirmationsfest holdt, her mødte jeg min mand på et af Håndværkerforeningens baller, her dansede jeg min brudevals. Hvor skal vi nu gå hen, når vi vil ud og more os?« (1, s.103-104).

Selv om der nu er gået mere end fire årtier siden, at Freys Hotel forsvandt fra bybilledet, er der sikkert mange i Stubbekøbing og omegn, der stadigvæk kan huske Freys Hotel og den rolle, som hotellet har

spillet i deres tilværelse. Her mødtes man til høstfest, skolebal, afdansningsbal, foredrag, teaterforestilling, amatørscene, koncert, generalforsamling samt til andre festlige og kulturelle begivenheder. For såvel købstaden som dens omegn var hotellet et samlingssted for langt de fleste befolkningsgrupper. Også fordi Freys Hotel rummede de største lokaler, herunder en teatersal.

Denne artikel vil derfor forsøge at belyse, hvilken betydning Freys Hotel har haft for hovedsagelig Stubbekøbings indbyggere i det meste af det 20. århundrede. Samtidig redegøres for den historie, som er knyttet til hotellets etablering og virke på grundlag af det tilgængelige - og også noget fragmentariske - kildemateriale. Dette vil blive suppleret med nogle personlige erindringer.

FRA KØBMANDSGÅRD TIL HOTEL

Bygningen i 2 etager ud mod Vestergade 10, der ses på det øverste billede, blev opført i 1861 af købmand, konsul Christian Boye Benzon som erstatning for en gammel ejendom af bindingsværk fra 1770'erne. Derudover rummede ejendomskomplekset en købmandsgård med tilhørende brændevinsbrænderi og avlsgård.

Butikslokalerne lå til venstre for hovedindgangen fra Vestergade, og oven over disse var der værelser til virksomhedens omfattende personale. Købmand Benzons privatbolig lagde beslag på lokalerne i ejendommens østre fløj.(2)

Købmand og konsul C. B. Benzon (1821-1895), der i 1861 opførte den bygning mod Vestergade, som i 1904 blev til Freys Hotel.

Købmand C. B. Benzon var sønnesøn af postmester, købmand Niels Benzon, der erhvervede ejendommen i 1781. Ved tilkøb af nabohusene mod både øst og vest kom familien til at råde over et større ejendoms-kompleks, som i dag svarer til hele strækningen Vestergade 8-18.(3, s.228) Omfanget af familiens ejendomsbesiddelser illustreres yderlige ved, at man solgte en grund til byen i forbindelse med opførelsen af det nye rådhus i 1859-1860.(4, s. 257)

Der var således tale om en betydende lokal købmandsgård, hvortil kom, at Benzon havde skibe i søen. Bering Liisberg beskriver det som Stubbekøbings eneste større handelshus, grundlagt i 1730 af den »energiske og dygtige, men selvrådende Chr. N. Benzon (1699-1765). Han var by-foged fra 1732 til 1761, da han blev suspenderet...« Om handelshusets betydning siges videre: »I det 19. århundrede måtte det dele førerskabet med det i 1801 oprettede Wulffske Handelshus, der i den nyere tid har været for byen, hvad det Benzonske Hus var i ældre tid.«(4, s.226) Den Benzon'ske familievirksomhed synes at have haft sin storhedstid under den driftige og hårdt arbejdende Lorenz Jacob Benzon, der overtog virksomheden i 1815 og især kastede sig over kornhandelen - i et sådant omfang, at han blev en af Danmarks største kornhandlere. Samtidig engagerede han sig i byens offentlige liv og blev karakteriseret som forekommende og hjælpsom.(5, s.89) I Stubbekøbing Kirke findes en stor, pompøs mindetavle (epitafium), foranlediget opsat af købmand C. B. Benzon og dennes broder, som nævner slægtens købmænd over de tre forudgående generationer.

*Familien Benzons epitafium i Stubbekøbing kirke.
Epitafiet hænger på væggen over
familiens tidligere åbne begravelse,
der lå under døbefontens daværende
placering.*

C. B. Benzon overtog hele virksomheden fra sin far, Lorenz Jacob Benzon, i 1857, men udviklingen gik øjensynlig imod det veletablerede familiefirma, for allerede i begyndelsen af 1880'erne frasolgte C. B. Benzon de forskellige brancher af forretningen til Thomas Adam Trojel, som drev aktiviteterne videre under Firmaet Trojel & Hjorth.(5, s.89 og 103) Om det skyldtes økonomiske problemer eller andre forhold, ved vi ikke - C. B. Benzon døde i 1895 - men i 1899 afhændede man hele ejendommen til købmændene Ole Christoffer Boas jun. og P. W. Wulff samt kæmner M. Lindholm. De omdannede boligen til hotel og byggede i 1903 den store sal med teaterscene.(2)

Håndværkerne ved opførelsen af salen til Freys Hotel i 1903

I begyndelsen af 1904 forpagtede restauratør L. Keis ejendommen til hoteldrift. Navnet »Freys Hotel« tog han med sig fra sin virksomhed på den anden side af gaden, det gamle »Freys Hotel«, der havde til huse i en ejendom kaldet »Fortunen«, beliggende Vestergade nr. 33. Navnet er et minde om købmand J. F. M. Frey, som ejede ejendommen i årene 1848-1865. I 1857 fik købmand Frey gæstgiverbevilling og indrettede

gården/ejendommen til hotel - det første i Stubbekøbing. Hans datter, Jenny Frey, drev hotellet videre i en længere årrække efter faderens død. Ifølge tingbogen stod konsul C. B. Benzon som ejer af ejendommen i årene 1865-1876! I de efterfølgende år frem til 1891 var der skiftevis to ejere, gæstgiver Søren Hee og malermester L. E. G. Bjørn, som i nævnte rækkefølge var gift med Jenny Frey.(2 og 3)

L. Keis var en erfaren hotelmand, som nu skulle drive det nyetablerede Freys Hotel i Vestergade 10. Han havde været ejer af det gamle Freys Hotel i årene 1891 - 1905, ligesom han i 1896 anlagde og drev »Pavillon«, som lå tæt ved byens anlæg. Hans erfaringer omfattede ikke mindst betjeningen af de højeste samfundsklasser i byen og det store opland. Fra artiklen »Bal i den Borgerlige« ved vi, at der talrige gange fra 1875 og et stykke tid ind i 1890'erne blev holdt »Dinner med Bal« på det gamle Freys Hotel med deltagelse af blandt andre stamhusbesiddere, baroner, godsejere, proprietærer, forvaltere, købmænd, kirke- og skolefolk. Menuen ved sådanne sammenkomster var udsøgt og omfattende, ligesom der var et eksklusivt udbud af drikkevarer inklusive champagne. Brug af håndskrevne vinkort og balkort med guldkant og påtrykt sløjfe vidner om, at der var klasse og stil over disse sammenkomster.(6)

*Bygningen til venstre er »Fortunen«, som rummede det gamle Freys Hotel.
(Omkring år 1900)*

Restauratør Keis' forpagtning af det »nye« Freys Hotel ophørte i 1914, hvor hotellet blev erhvervet af hotelejer Christian Jensen, som forinden havde afhændet sin virksomhed »Herløv Kro« nær København. Ifølge en lokal avisartikel fra 1935 bestod Freys Hotel på dette tidspunkt af en teatersal, en mindre sal, en havestue, selskabslokaler til gaden, 25 værelser samt Annex-Caféen i hotellets gård.(2) Hertil kom en stor have med direkte nedgang til stranden.

Christian Jensen var en aktiv hotelejer, som bød på et omfattende program for at tiltrække gæster. En avisannonce fra 1924 oplyser, at der er »Koncert i Haven hver Dag fra Kl. 4.« Hertil kom »Varitéforestilling Onsdag Kl. 6,30 og Kl. 9.« Og for de danseglade var der »Torsdag stort offentligt Bal«. På samme avisside vises et program for »Folkefesten og Sommermarked i Stubbekøbing«, hvoraf fremgår, at Freys Hotel kunne tilbyde koncert i haven og dans i teatersalen. (Var det begyndelsen til de årlige høstfester i byen?). De såkaldte »glade tyvere«, som var en reaktion på de nationale og menneskelige katastrofer under 1. Verdenskrig, udfoldede sig åbenbart også i en lille provinsby som Stubbekøbing!(7)

Freys Hotel,
Christian Jensen.

Koncert i Haven hver Dag fra Kl. 4
Varitéforestilling Onsdag Kl. 6,30 og Kl. 9.
Torsdag stort offentligt Bal.

Reparationsværkstedet

Søndergade 1

anbefales.

Th. Jensen.

Telefon 116.

Løjskolehjemmet

anbefales.

god Mad!

Billige Priser!

Axel Ipsen.

Det største Udvalg i

Markedsgaver

PROGRAM

for Folkefesten og Sommermarkedet i Stubbekøbing

den 2. og 3. Juli 1924.

Begge Dage.

- Kl. 2-3½: *Koncert paa Torvet* af Vordingborg Regimentsmusik.
 * 6-7: do, do.
 * 8-12: *Dans paa Torvet.* Gratis ved Aflevering af Kupon. Regimentsmusikken spiller.

Stor Tombola paa Torvet. - Mange Føljesletter.

Flere Forestillinger i *Biografen*, hvortil Kupon i Markedsheftet giver 25 pCt. Rabat.

2. Juli.

- Kl. 4: *Ringridning paa Jernbanvej.*
Koncert i Haven ved Freys Hotel.
 Kl. 6½ og 9: *Varitéforestilling i Teatersalen.* Ved Aflevering af Kupon Adgang for halv Pris.
 * 8-1: *Dans i Pavillonen.* Stort Orkester.

3. Juli.

- Kl. 4: *Dyrløb i Haven.* - Meget spendende.
Koncert i Haven ved Freys Hotel.
 Kl. 6½ og 9: *Varitéforestilling i Pavillonen.*
 * 8-1: *Dans i Teatersalen.* - Stort Orkester.

Markedsudvalget.

Der er Liv og glade Dage i den Svinestald, hvor der id bruges »Stubbekøbing Fodertran-Emulsion« fra Stubbekøbing Olieraffinaderi.

»Stubbekøbing Fodertran-Emulsion« er et nødvendigt Led i F. blandingen til Grise, Søer, Kalve og Høns.

»Stubbekøbing Fodertran-Emulsion« er et ufejlbart Midd. Forebyggelse og Ophævelse af Stivsyge og Svinesyge hos Grise i Opvæksten.

Talrige Anbefalinger foreligger. Fremstilles under Dyrlægekon Enfabrikant: Stubbekøbing Olieraffinaderi. Telefon 4f

John Dahl | **Bioarafen.**

Program for Folkefesten og Sommermarked 2. og 3. juli 1924

Christian Jensen døde i 1940, hvorefter hotellet blev forpagtet af Holger Møller, der allerede året efter blev ejer af Freys Hotel.

Holger Møller kom til Stubbekøbing fra Assens, hvor han i en årrække havde været overtjener på Hotel Phønix. Han drev Freys Hotel indtil 1965, altså i godt 25 år.(3)

*En forsamling af isenkræmmere foran Freys Hotel sidst i 1940erne
Er de på vej til et traktement efter en udflugt?*

FRA HOTEL TIL SPAREKASSE

Holger Møller solgte hotellet i 1965 til fru Regitze Roepstorff, som året efter afhændede det til direktør Poul Stadel Petersen, Hørsholm.(3)

Hotellet har siden haft en omskiftelig tilværelse med forskellige forpagtere, som forsøgte sig med Zillertal- og St. Pauli-stemning, rock-musik, diskotek og også tilbud om overnatning, helpension mv. - »Gammedags hygge og moderne komfort«.(8)

»Freys Hotel var efterhånden blevet så gammelt og utidssvarende, at det bar mod lukning som samlingssted og hotel«, skriver tidligere byrådsmedlem Carl Carstensen i sin bog om Stubbekøbing. I hans omtale

af Elverkroen konkluderes, »at byen har fået erstatning for noget, der måtte falde grundet tidens krav«.(9, s.36/37) En rimelig konklusion er vel også, at driften af hotellet gennem en længere årrække ikke har kunnet give tilstrækkelige indtægter til, at det har kunnet vedligeholdes i et nødvendigt omfang.

I 1969 synger Freys Hotel på sidste vers. Bemærk prisniveauet. Fra pjecen: »Hoteller og restauranter i Stubbekøbing og Omegn«. 1969.

FREYS HOTEL
Vestergade 10, 4850 Stubbekøbing – Telf. (03) 84 10 47
Hotellet i Stubbekøbing centrum, direkte ved Grønsund. Gammeltags hygge – moderne komfort. Hotellet har 30 senge. Der er centralvarme, varmt og koldt vand på alle værelser.
PRISER:
Enkeltværelse kr. 22,00
Dobbeltværelse kr. 44,00
Ekstra opredning kr. 12,00
Hjælpension (mindst 3 dage) kr. 44,00
Week-end (fra lørdag eftermiddag til søndag aften) kr. 70,00
Priserne er incl. moms. – Betjeningsgeft 15%.
International og dansk kakken med mad til rimelige priser. Hver week-end dans til populære orkestre, underholdning i fopkvalitet i hotellets »St. Paulis. – Folkelig hygge i »Skipperkroen«, hotellets kro.
Selskabslokaler til 200 koverter.

Das Hotel im Stutzentrum, direkt am Grønsund. Gemütliche Atmosphäre – moderner Komfort. Das Hotel hat 30 Betten. Alle Zimmer sind mit Zentralheizung, warmen und kaltem Wasser ausgestattet.
PREISE:
Einzelzimmer d. kr. 22,00
Doppelzimmer d. kr. 44,00
Extra Bett d. kr. 12,00
Vollpension (mind. 3 Tage) d. kr. 44,00
Wochenendaufenthalt (von Sonnabend nachmittag bis Sonntag abend) d. kr. 70,00
Alle Preise sind inkl. Mehrwertsteuer. Bedienungsgeld 15%.
Internationale und dänische Küche zu angemessenen Preisen.
An jedem Wochenende Tanz mit populären Orchestern, Unterhaltung in Spitzenqualität im »St. Paulis des Hotels. Volkstümliche Gemütlichkeit im »Skipperkroen«, der Bierstube des Hotels.
Gesellschaftsräume für 200 Gedecke.

ELVERKROEN
Vestergade 41 – 4850 Stubbekøbing – Telf. (03) 84 16 09

Hyggelig ny restaurant.
Førsteklases spisested. Løkkert smørbrød og à la carte serveres hele dagen. – Venlig og personlig betjening – værten står selv ved gryderne.
Lokaler til sluttede selskaber.
Musik og dans hver lørdag.
Dagens suppe kr. 3,50
Turistmiddag kr. 8,50
Øl og spiritus til enhedspris kr. 3,50
Priserne er incl. moms og betjening.

Gemütliches neues Restaurant.
Internationale Küche. Leckere dänische Smørbrøte und à la carte-Gerichte werden den ganzen Tag serviert. – Freundliche und persönliche Bedienung, der Wirt bereitet selbst zu.
Räume für geschlossene Gesellschaften.
Musik und Tanz an jedem Sonnabend.
Tagesuppe d. kr. 3,50
Turistgericht d. kr. 8,50
Bier und Spirituosen zum Einheitspreis d. kr. 3,50
In allen Preisen sind Bedienungsgeld und Mehrwertsteuer einbegriffen.

Den 1. oktober 1971 blev hotellet solgt til Sparekassen Falster-Østlolland, som var en sammenslutning af Landbostandens Sparekasse, Sparekassen for Nykøbing på Falster samt Stubbekøbing-Bogø Sparekasse. Da ingen af de tre lokaliteter kunne tilfredsstille den sammensluttede sparekasses behov for udvidelser, besluttede man at erhverve hotellet og på grunden opføre en ny bygning.(10) Der opstod imidlertid uoverensstemmelser mellem Sparekassen Falster-Østlolland og de kommunale myndigheder om især hovedbygningen ud mod Vestergade. Det medførte, at nedrivningsarbejdet midlertidigt måtte stilles i bero. I den anledning udtalte stadsingeniør H. Hagbarth

bl.a.: »Arkitekt K. Friis Andersen, Nykøbing F. har fremsendt et projekt, som set fra stadsingeniørkontorets side synes at være i strid med de bestræbelser, som man i dag har for at bevare gadebilledet og gaderummet i den gamle købstads udseende.«(11)

Senere nåede man dog til enighed om efterlevelse af de kommunale byggregler, hvorefter nedrivning af Freys Hotel blev gennemført og en ny sparekassebygning opført. Resultatet er desværre blevet en uskøn, kantet og dominerende bygning, som øver vold mod sine omgivelser. Publikationen »Huse i Stubbekøbing« - udgivet af Fredningsstyrelsen og Stubbekøbing Kommune - formulerer det mere diplomatisk: »Den lange facade virker med sine nyere materialer og tilbagetrukne stueetage yderst fremmedartet i gadebilledet.«(3, s. 229)

Da Freys Hotel blev jævnet med jorden, forsvandt et vigtigt mødested for byen gennem flere generationer i det 20. århundrede og dermed et stykke provinsielt kulturhistorie. I den forbindelse benyttede mange sig af at kunne gøre gode køb. Den lokale avis nævner oliefyrr, centralvarmeanlæg, frysebokse, opvaskemaskiner m.v. For liebhavere og folk med hang til nostalgi var der mange muligheder:

»Antikke dørhåndtag af messing gik for 15-20 kr., alt naturligtvis imod, at man selv skruede dem af, men så var det også med lås og det hele. Der blev skruet og brækket ned: faste hylder og skabe, vaske- og toilet-kummer, skilte og utallige andre ting, og hotelgården var lørdag og søndag formiddag fyldt med lastbiler, så man kunne få de indkøbte ting: stole, bænke, affaldsstativer, vægplader, brædder, knagerækker, køleskabsdøre, ure, billeder, kasser med service og masser af andre effekter kørt hjem. Fra kl.12 i går var hotellet tomt, både for mennesker og inventar.«(12)

Derefter stod kun ydermurene tilbage... og så rykkede landmåleren ind for at gøre klar til det nye byggeri.

I min kælder opbevarer jeg - sammen med andre hengemte ting - en sovsekande af metal, som jeg har arvet efter min far. Han har vel syntes, at han skulle have et beskedent fysisk minde om Freys Hotel. Måske fordi det hedengangne hotel også har betydet noget for hans tilværelse.

HÅNDVÆRKERFORENINGEN PÅ FREYS HOTEL

I 1987 udgav Håndværker- og Industriforeningen et jubilæumsskrift med titlen »Haandværkerforeningen i Stubbekøbing. By og Borger-skab 1851 - 1986«, forfattet af Bende Øgendahl. Da foreningen havde tilholdssted på Freys Hotel fra 1905 til 1970 - altså næsten alle årene i hotellets historie i Vestergade nr. 10 - er dette jubilæumsskrift en fortrinlig kilde til, hvad der foregik af selskabelige aktiviteter og andre arrangementer på Freys Hotel. Bende Øgendahl fortæller levende og detaljeret om fester og møder med udgangspunkt i det overleverede bi-lagsmateriale - som dog ikke sjældent mangler årstal og andre nyttige oplysninger.(13)

Håndværkerforeningens jubilæer siger noget om foreningens størrelse og tilslutningen til dens arrangementer. Eksempelvis var der tilmeldt 230 deltagere til jubilæet i 1911, medens der ved 75-års jubilæet deltog 302 gæster (samt et orkester på 7 musikere!). 90-års jubilæet karakteriseres som »velbesøgt«, og 100-års jubilæet i 1951 var naturligvis »det helt store sus«. Der blev sendt telegram til kongen, og hele dagen var der stor modtagelse på Freys Hotel. Da foreningen fyldte 105 år, måtte man aflyse festen på grund af manglende tilmelding. Derimod kom der 85 deltagere for at fejre de 115 år, medens 70 mødte op til 125-års festlighederne i 1976.

Den aftagende tilslutning til foreningens arrangementer har formentlig flere årsager, bl.a. hotellets nedslidning, fjernsynets udbredelse fra slutningen af 1950'erne og den generelle udvikling i samfundet med øget velstand, der blandt andet gjorde det muligt for flere at købe egen bil.

Baller synes at høre til blandt Håndværkerforeningens væsentligste selskabelige aktiviteter, også mange år før foreningen rykkede ind i det »nye« Freys Hotel i 1905. Der blev arrangeret julebal for børnene (juletræsfester) og fra 1915 også børnebal om sommeren. Almindelige baller for voksne var også tilbagevendende år efter år. En undtagelse var dog året 1914, hvor »Den store Krig« (1. Verdenskrig) skabte en frygt for, hvad der kunne ske herhjemme.

Måske var denne stemning årsagen til, at det »fremtidigt ved Foreningens Baller er strængt forbudt at danse (eller gøre Forsøg derpaa)

Boston, Vrikkedans, Tango eller dermed beslægtede Danse«. (14, s.107)
I 1919 og 1920 afstod man fra at afholde den slags arrangementer på grund af Den spanske Syge.

Freys Hotel lagde også lokaler til utallige foredrag og oplysende aftener for foreningens medlemmer gennem årene. Der synes navnlig at være stor interesse for at høre rejsebeskrivelser fra fremmede og fjerntliggende lande såsom Afrika, Indien, Kina og Japan. Allerede i 1897 kunne man høre om »En rejse i Verdensrummet«.

Også et foredrag om »Jordskælv og Vulkaner« var på programmet. Som noget helt nyt viste en foredragsholder i 1903 lysbilleder fra rejser i Schweiz!

I 1901 kom forfatteren og kvindesagsforkæmperen Elfrida Fibiger (1834-1911) for at tale om: »Hjemmets Vanrøgt som Aarsag til Samfundsforholdenes nedbrydning«. Desværre foreligger der ikke noget om, hvad dette kontroversielle emne gav anledning til af efterfølgende diskussioner...

Den berømte skuespillerinde Betty Hennings (1850-1939) holdt en Declamations- og Læseaften i 1909 arrangeret sammen med Foredragsforeningen, Borgerforeningen og Dansk Kvindesamfund. Den lige så berømte skuespiller Adam Poulsen (1879-1969) holdt et foredrag i 1918.

I 1910 indbød man til en selskabelig sammenkomst med det formål at lytte til en grammofonkoncert! Denne tekniske landvinding kommenterer Bende Øgendahl på følgende måde: »Man må gætte på, at bestyrelsen har drejet håndsvinget!« Den levende musik var blandt andet repræsenteret ved besøg af operasangere og en violin-klaverduo (1919), som opførte klassiske værker. Desværre mangler vi nogle flere oplysninger om de musikalske udfoldelser på hotellet.

Også kortspilaftener har i flere omgange været på programmet. Det blev kaldt klubaftener, hvor man hyggede sig sammen en gang om ugen.

Fra midten af 1920'erne har der været talrige amatørforestillinger, der ofte trak fulde huse og skabte stor begejstring blandt publikum.

Amatørforestillingen »Du spørger, min ven« fra 1949. Foto C.E.Lorentzen.

Andespil blev tidligt en af de store attraktioner og som regel afholdt på lørdage. Efter et andespil lød der sent om aftenen rappen og gækken i gaderne - for de hjembragte ænder og gæs var levende! Det var en simpel praktisk foranstaltning, da dybfryseren endnu ikke var opfundet. Man havde så mulighed for at opfodre det hjembragte fjerkræ yderligere, indtil det skulle på middagsbordet til en højtid.

For de meget heldige kunne det være et problem med at få »gevinsterne« til at holde sig, til de skulle spises. På et tidspunkt blev det imidlertid forbudt at udlodde ænder og gæs i levende tilstand, da man fandt, at det var synd for dyrene.

Som det fremgår af ovenstående, var Håndværkerforeningens programmer meget alsidige; der synes at være noget for både de selskabeligt anlagte, de danselystne, de videbegærlige, de mere kulturelt interesserede, de spillelystne etc. Det forekommer derfor berettiget, at Sven Henningsen karakteriserer Håndværkerforeningen som et midtpunkt for Stubbekøbings foreningsliv. Omkring år 1950 havde man 80 foreninger i Stubbekøbing.(14, s.106)

Et andet forhold - som påpeget af Bende Øgendahl - var den generati-
onsmæssige kontinuitet. En gennemgang af listerne over deltagerne til
foreningens baller viser, at tre - i enkelte tilfælde måske fire - genera-
tioner fra de samme familier har deltaget i den slags arrangementer. Det
dokumenterer den betydning, som Freys Hotel har haft for det sociale
liv gennem flere generationer.

Og hvad var mere naturligt, end at den skelsættende begivenhed - befri-
elsen af Danmark den 5. maj 1945 - blev fejret på Freys Hotel. Den 13.
maj 1945 mødtes mellem 400 og 500 mennesker, som påhørte taler af
forstander Gaardmand, Næsgård og E. Swane Lund, sidstnævnte havde
spillet en ledende rolle i den lokale modstandsbevægelse. I øvrigt hu-
sede Freys Hotel en del jøder, inden de blev sendt videre til Sverige fra
Grønsund Færgested.

I 1907 oprettedes Dansk Kvindesamfund på Freys Hotel. De fleste ge-
neralforsamlinger i denne forening blev imidlertid afholdt på »Nielsens
Minde«, Højskolehjemmet eller Frandsens Konditori. Kun ved større
møder - eksempelvis med foredrag af Helene Strange - benyttede man
Freys Hotel.(9) Helene Strange (1874-1943) var en lokal forfatter og
foredragsholder, der indsamlede folkeminder og oplysninger om almu-
eliv fra Falster samt skrev lokalhistoriske spil og slægtsromaner.

Forholdet mellem Freys Hotel og Hotel Grønsund er vanskeligt at be-
skrive præcist. Hotel Grønsund var kendt for at have et trofast og »fol-
keligt« publikum, så umiddelbart kunne man få det indtryk, at Freys
Hotel var stedet for borgerskabet, medens Hotel Grønsund var for arbej-
derklassen. Niels Koch giver næring til denne opfattelse ved at skrive,
at »det var arbejdernes højborg, og det siges, at adskillige af fagforenin-
gerne i Stubbekøbing blev stiftet her.«(15, s. 43). Det sidste er sandsyn-
ligt, men Freys Hotel var ikke forbeholdt »borgerskabet« - så talrige
var de ikke - nej, her blandede de forskellige samfundsgrupper sig med
hinanden. Mere eller mindre. (Også Hotel Grønsund måtte senere give
op og blev omdannet til lejligheder).

I 1918 fik Stubbekøbing en biograf på torvet, efter at der i nogle år var
blevet forevist film i salen på »Nielsens Minde«.

Da den første radio i 1920'erne kom til Stubbekøbing, indledtes ikke alene et nyt kapitel i hjemme- og foreningslivet, men også i kontakten med det øvrige Danmark.(14, s. 104)

Betydningen af fjernsynets indmarch fra slutningen af 1950'erne kan i den forbindelse næppe overvurderes.

I øvrigt var den lille købstad velforsynet med lokal information, eksempelvis havde man i 1941 ikke færre end 3 lokalaviser, nemlig Stubbekøbing Avis, Folketidende og Stubbekøbing Social-Demokrat.(16)

NOGLE BERØMTHEDER PÅ FREYS HOTEL

En af Danmarks største forfattere, nobelpristageren Henrik Pontopidan, tilbragte efter et kortvarigt ophold i Nysted nogle dage sammen med sin kone på Freys Hotel, hvorfra han den 8. juli 1923 sendte et brev til Martinus Galschiøt (En udgiver). I brevet beskriver han sit ophold således:

»... Nu er vi havnet i Stubbekøbing, hvor vi har fundet alt det, vi forgæves søgte det andet Sted, et godt Hotel og i fredelige Omgivelser. Mens der i Nysted ventedes en Indkvartering af ca. 40 Pensionærer, der rimeligvis har ladet sig friste af den billige Pris, er vi her - i hvert Fald foreløbig - så at sige de eneste faste Gæster, hvad der er så meget mere mærkeligt som Hotellet skal være viden om bekendt som et fortrinligt Madsted. Så har vi her en stor skyggefuld Have med direkte Nedgang til en Strandsti, der fører ud til Byens offentlige Anlæg, og det er i disse solvarme Dage ingen ringe Fordel, at man kan gå lige fra sin Dør ud i Skoven. Med sin sidste Udvidelse er dette Byens «Anlæg» virkelig bleven til en hel Skov, der sikkert må strække sig over det meste af et halvt hundrede Tønder Land, og det er helt igennem så smukt og velholdt som nogen Slotspark. Hvor gammel den ældste Del af Anlægget er, kan jeg ikke sige; men i Deres »Danmark« må den vistnok findes omtalt, da det jo nok er en Omtale værd, at en så lille By med kun godt 2.000 indbyggere har ofret så meget på en Øjenslyst, mens den f. Eks endnu ikke har Vandværk...«

Det er så sandelig mange pæne ord på én gang. Da der er tale om et feriebrev, som næppe har haft andre motiver, må vi regne med, at den store forfatter virkelig mente, hvad han skrev.(17)

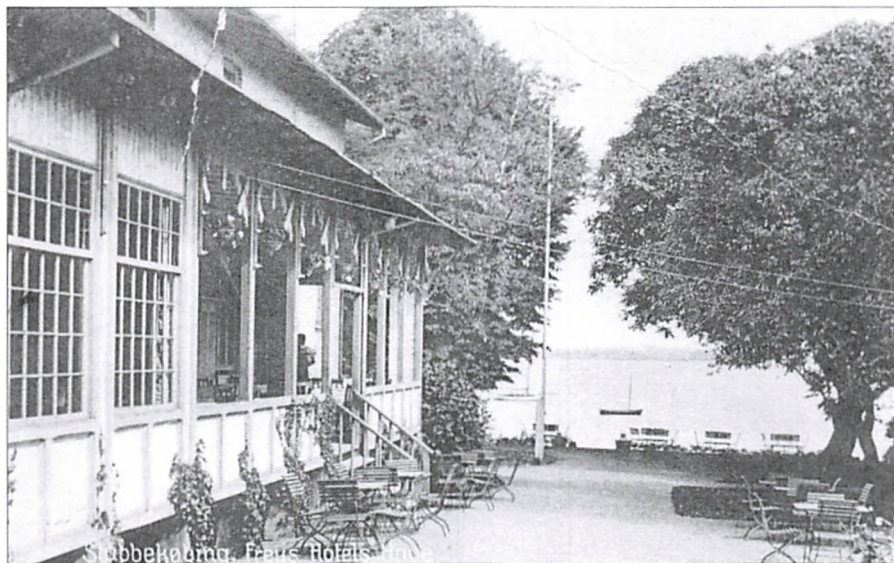
Hotellet set fra haven . Som flere andre af billederne er dette et postkort .

En ligeledes positiv beskrivelse af Freys Hotel's herligheder finder vi i en artikel, skrevet af landsretssagfører Frederik Graa i 1936:

»Frey's Hotel er fortrinlig egnet til Sommerophold. Der er hyggeligt i de højloftede Stuer, der bærer Præg af at være indrettet til Bolig for en gammel Patricierslægt, og fra den store skyggefulde Have har man en herlig Udsigt over Grønsund til Bogø og til det fjerne Møn, der skyder sine hvide Brinker ud i Østersøen.

I gamle Dage hang der i Gæstestuen i Hotellet en Tegning af en forsulten og melankolsk udseende Mandsperson, der spurgte en glad og velnæret Borgermand, om hvordan det kunne være, at han var i saa god Foderstand, og Svaret lød: »Jeg spiser hos Jomfru Frey!« ... Jeg har fornylig haft Lejlighed til at konstatere, at Nutidens Køkken ikke staar tilbage for Fortidens, Rødspætten var friskfanget og Kyllingen, som en Kylling skal være.«

På denne baggrund fortæller Frederik Graa videre, at etatsråd H. N. Andersen - grundlæggeren af Østasiatisk Kompagni (ØK) og Nakskov Skibsværft - gennem mange år var en fast gæst. Han følte sig så veltilpas ved den gamle »Falsters Havn«, at han overvejede at bygge sig en villa i hotellets have. (18, side 70-71)

Freys Hotels have med udsigt over Grønsund. Ca. 1930.

I en årrække havde H. N. Andersen en suite af værelser stående til rådighed, møbleret med egne møbler. Her tilbragte han med familie og tjenerskab nogle måneder af året - med avisens ordvalg - »i rolig tilbagerukkethed«.(2)

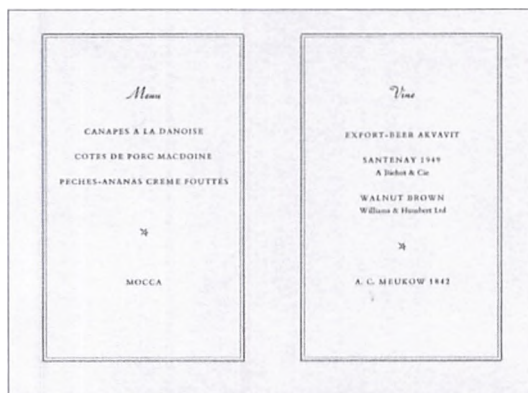
Kronprins Frederik - den senere Kong Frederik IX - var på besøg i byen i 1927 eller 1928 med fregatten »Peder Skram«. Der blev afholdt et marinebal på Freys Hotel, hvor byens unge damer deltog. Da den unge kronprins var kendt for at kunne slå sig løs, har det sikkert ikke været kedeligt. Desværre ved vi ikke, hvilke unge damer, der blev indbudt, og hvorledes de har oplevet festlighederne. (2)

Da Stubbekøbing den 1. maj 1954 kunne fejre sit 600 hundrede års jubilæum som købstad, modtog man besøg af Kong Frederik IX og dronning Ingrid. Jeg selv husker begivenheden meget tydeligt, fordi vi spejdere var opstillet på torvet, hvor kongen defilerede forbi. Jeg kunne næsten ikke trække vejret, da kongen gik lige foran mig! Senere var kongen og dronningen inviteret til frokost på Freys Hotel, hvortil der var indbudt 40 »standspersoner«, dog uden ledsagere. Af et

skriftligt tilbud fremgår det, at byen måtte betale kr. 14,- pr. deltager, hvortil kom drikkevarer (19), hvor man lagde ud med »Export-Beer Akvavit«, se nedenfor.

Menu og vine ved frokosten i forbindelse med kongeparrets besøg i 1954.

Freys Hotel kunne også være med på fransk.

PERSONLIGE ERINDRINGER

I november 1963 steg jeg på rutebilen til Nr. Alslev for at komme til Vordingborg Kaserne, hvor soldatertjenesten ventede. Jeg var da 19 år, og dette blev mit farvel til Stubbekøbing. Mine erindringer om min opvækst og ungdomsår i Stubbekøbing står i et absolut positivt skær; den lille, fredfyldte købstad ved Grønsund var et godt sted at vokse op. Og Freys Hotel står skarpt i mine erindringer om høstfest, skolebal, danseundervisning mv. Erindringer, som sikkert ligger på linie med de fleste andres fra denne tid.

Høstfesten i Stubbekøbing var vel nok det største arrangement i årets løb, hvor Freys Hotel var centrum for festlighederne, som ikke synes at have ændret sig meget siden den første høstfest blev afholdt i 1928.

Den 1. april 1943 lagde Freys Hotel lokaler til premieren på Stubbekøbing-filmen. Den var uden lyd, hvad vi har vanskeligt ved at forestille os i dag. Filmen indleder med levende billeder fra høstfesten i 1941. Vi ser et hornorkester marchere gennem Vestergade. Der var også ringridning på programmet, ligesom der var arrangeret et cykelløb på Nordfalster. På havnepladsen neden for Freys Hotel's have var opstillet forlystelser, hotellet var udvidet med telte i haven, og havestuen var taget i brug. Det blev anslået, at der i 1941 kom op mod 7.000 tilskuere, og at der blev solgt godt 1.000 dansebilletter til Pavillonen.(16)

Høstfesten 1955. Prins Jørgens Garden ud for isenkræmmer Carl Sørensens butik på turen gennem Vestergade ud mod Anlægget, hvor det store underholdningsshow blev afholdt søndag eftermiddag. Af høstfestplakaten fra 1955 fremgår det, at underholdningen dette år var med kgl. skuespiller Elit Foss og barnestjernen Lille Mie (Mie fra »Far til fire«).

Jeg kan huske, at Dosseringen i nogle år - det har vel været i 1950'erne - var illumineret med brændende dåser fyldt med petroleum, som skabte en fortryllende stemning langs Dosseringen et godt stykke ud i Anlægget. Vi spejdere stod for det praktiske, og dagen efter skulle vi samle dåserne sammen. Det kunne være besværligt og irriterende, fordi mange dåser var sparket langt væk, ja, nogle lå og flød i vandkanten. Men høstfesten var den årlige begivenhed, hvor by og land mødtes, ikke mindst for de unge, som havde lejlighed til at stifte nye bekendtskaber.

Skoleballerne var også et af de arrangementer, som samlede mange deltagere fra de forskellige samfundslag i den lille købstad. Man skulle se børnene gebærde sig på dansegulvet og også selv have en fornøjelig stund sammen med familie og bekendte. Musikken blev leveret af en violinist og en pianist, som trakterede hotellets ramponerede flygel. Der var livlig trafik på dansegulvet, hvor man bl. a. dansede nogle af

de gamle travere - »Og gå så og gå så og gå så din vej, og kom så og kom så og dans lidt med mig« samt den hurtige »Ritsh, ratsh, filiongon-gong«. (Mon de danses i dag?) Dengang kunne flere generationer godt være på dansegulvet sammen og tilmed nyde den samme musik. Nogle gæster fortrak på et tidspunkt til hotellets selskabslokaler, hvor man indtog kaffe og måske et par genstande. I centrum stod skolekomedien, hvor jeg i 1958 selv havde en rolle. Vi blev instrueret af lærer Thorvald Starvig, og det var ikke kun en stor oplevelse at stå på scenen foran publikum, men også at færdes bag scenetæppet med kulisserne, de mange snoretræk og nede i sminkerummene, hvor der lugtede muggent (man anede lidt forfald).

Lørdag den 1. februar
for mellemskoleklasserne og realklassen
Kl. 19,00 fællessang og velkomst, kl. 19,15 elever fra 3. m opfører:

»Den persiske urne«

Komedie i 1 akt

PERSONERNE:

Professor Brandt	<i>Finn Sørensen</i>
Nelly, hans datter	<i>Begitte Møller</i>
Josephine Brandt, professorens søster	<i>Anne-Lise Pedersen</i>
Simonsen, antikvitetshandler	<i>John Nielsen</i>
Ole Halberg	<i>Børge Hansen</i>
Kulhandlaren	<i>Mogens Olsen</i>
En stemme	<i>Karin Hansen</i>
Suffilør	<i>Niels Nygaard</i>

Handlingen foregår i professorens studereværelse.

Efter forestillingen dans til kl. 24,00

Uddrag af programmet for skolefesten i 1958.

Dagen før, om fredagen, havde der været fest for 1.-5. klasse, hvor 4. klasse optrådte med »Slaraffenland« et drømmespil af Kai Rosenberg.

Et år sparede hotelejereren lidt for meget på varmen, og det fortælles, at skoleinspektør Ellkier Pedersen selv gik ned i fyrrummet for at fylde noget mere brændsel på kedlen. Det vides ikke, om historien er sand, men med kendskab til skoleinspektørens handlekraft forekommer historien ikke usandsynlig.

Danseundervisning hos Bitten Mørch handlede ikke kun om at lære dansetrin og holdning, men var også en form for opdragelse. Vi øvede bl.a. den situation, at når en dame tabte et hvidt lommestørklæde, skulle man som herre samle det op og med et galant buk aflevere det til da-

men. Og »damen« skulle behandles med den største respekt, ligesom det blev banket ind i hovedet på os drenge, at det altid var herren, som førte hende i dansen. I det hele taget var det herren, som skulle tage initiativet; man skulle være vaks, når musikken begyndte at spille, og der skulle inklineres for en dame.

Når jeg ikke lærte dansetrinene hurtigt nok, kunne jeg risikere at blive kaldt hen til fru Mørch og danse med hende. Hun var en velplejet dame med et stort forbrug af parfume, som næsten bedøvede mig og fik mig til at miste koncentrationsevnen. Hun så alt og kunne råbe med en gennemtrængningskraft som en skæreblander. Men vi unge fandt os i at blive hundset rundt med.

Musikken blev frembragt ved hjælp af en rejsegrammofon, så fru Mørch havde samtidig travlt med at skifte plader og trække pladespilleren op. Pladerne var en samling indspilninger af valse, foxtrot, tango m.fl. »i korrekt dansetempo«, som der stod på pladeomslaget. Det hændte, at hun medbragte en pianist, som på en meget kontant måde fik at vide, når han efter fru Mørch's opfattelse ikke spillede i det korrekte dansetempo!

Det årlige afdansningsbal var et tilløbsstykke. Det hele var grundigt forberedt gennem lang tid, og der var stil over tingene. Med en værdighed som en dronning ledte fru Mørch hele forestillingen fra indmarchen af de mindre børn - der altid påkaldte sig særlig opmærksomhed - til de lidt ældre årgange, som fik uddelt dansemærker.

Ved denne lejlighed luftede deltagerne deres pæneste tøj, og flere generationer kastede sig ud i dansen, når opvisningen var afsluttet. Om det var et udpræget »bal i den borgerlige«, er jeg ikke sikker på; talmæssigt var det nok mere middelklassen, som fik sig en festlig aften på Freys Hotel.

Elevkoncerter blev årligt afholdt af organist Th. R. Andersen i Freys Hotel's lille sal. Han underviste en hel del ved siden af sin gerning som organist i Stubbekøbing Kirke.

På et tidspunkt havde han vel op mod 20 elever i klaver- og blokfløjtespil, men efterhånden faldt antallet af elever. Det skyldtes efter hans egen opfattelse udbredelsen af fjernsynet. Elevkoncerterne ophørte så vidt jeg husker i begyndelsen af 1960'erne. Organist Andersen var en

venlig mand, som var god til at have med børn og unge at gøre - og han havde humor. Når jeg ramte en forkert tangent, plejede han at sige:

»Det lyder som nat i en mørk skov.«

Elevkoncerterne tiltrak et stort publikum af især forældre, som kunne sammenligne eleverne på deres forskellige udviklingstrin, deres håndlag og talent. Der blev lyttet opmærksomt, og bifaldet var stort, ikke mindst til de mindreårige elever.

Organist Th. R. Andersen.
Avisbillede i forbindelse
med hans 25 års jubilæum
som organist i Stubbekøbing
kirke.

Hotellets flygel, der havde kendt bedre dage, var stillet op på en mindre tribune, som man skulle bestige, når det var ens tur til at spille.

Organist Andersen betroede mig, at det var den eneste gang om året, at flyglet blev stemt, og at han selv måtte betale for det. Forud for elevkoncerten havde han brugt megen tid på at fremstille billetter, som var små runde, håndmalede akvareller.

Under koncerten var organist Andersen - og især hans kone - rystende nervøs på alle elevernes vegne. Men det meste gik såmænd meget godt. Og der var smil og overbærenhed for, hvad der gik mindre godt.

hånddekorerede »billetter« til organist Andersen's elevkoncerter.

SAMMENFATNING

Freys Hotel kan føres tilbage til 1857, hvor købmand Frey fik tilladelse til at drive gæstgivergård i sin ejendom, Vestergade 33 - den første i Stubbekøbing. En senere ejer af denne ejendom, restauratør L. Keis, videreførte hotellets navn, da han i 1904 overtog forpagtningen af den nyetablerede hotelvirksomhed, beliggende Vestergade 10 - det Freys Hotel, som mange af os stadigvæk husker ganske godt.

Især kildemateriale fra Håndværkerforeningen vidner om, at der på Freys Hotel gennem årene er blevet holdt et utal af forskellige arrangementer af både selskabelig og oplysende karakter. Hotellet har således været et betydningsfuldt samlingssted for byens indbyggere gennem flere generationer, ikke kun for »borgerskabet«, men også for middelklassen i bred betydning. Og også fordi det var på Freys Hotel, at høstfester, skolefester, amatørforestillinger m.v. fandt sted.

I første halvdel af 1900-tallet blev der holdt mange foredrag og lignende, som orienterede om, hvad der skete rundt omkring i verden, ikke mindst rejseforedrag. Behovet for sådanne arrangementer aftog selvsagt i takt med fjernsynets udbredelse.

Freys Hotel beskrives som »byens førende etablissement«, ligesom det navnlig i mellemkrigsårene var et populært badehotel.

Fra slutningen af 1950'erne og i takt med den generelle velstandsudvikling fik hotellet aftagende betydning for byen. Hertil kom, at det trængte til en omfattende renovering og modernisering. Da det i begyndelsen af 1972 blev nedrevet for at give plads for opførelse af en sparekassebygning, forsvandt et stykke provinsielt kulturhistorie.

Kildemateriale:

1. Hugo Tomra: »Dengang det var før«. Fortællinger fra Stubbekøbing. Udgivet i samarbejde med Stubbekøbing Kommune, 2005.
2. »Fra Købmandsgaard til Hotel«, Ukendt avis, 19/6 1935.
3. »Huse i Stubbekøbing«, udgivet af Fredningsstyrelsen og Stubbekøbing Kommune, 1986.
4. Bering Liisberg: »Stubbekøbing gennem tiderne«, udgivet af købmand P. W. Wulff, 1912.
5. »Købstæderne i Lolland-Falsters Stift«, Odense, 1917.

6. Eli Jensen: »Bal i den Borgerlige«, Årsskrift 2001.
7. Markedsavisen, udgivet af Stubbekøbing Avis, 1924.
8. Pjecen »Hoteller og Restauranter i Stubbekøbing og Omegn«, 1969.
9. Carl Carstensen: »Stubbekøbing by - gennem 25 år«, 1980.
10. Artikel om købets endelige vedtagelse. Ukendt avis, 2/10 1971.
11. »Bremse på Freys Hotels nedrivning«. Folketidende, 17/1 1972.
12. »Hundreder med til at »plyndre« Frey«. Ukendt avis, 8/11 1971.
13. Bende Øgendahl: »Haandværkerforeningen i Stubbekøbing. By og Borgerskab. 1851-1986.« 1987.
14. Sven Henningsen: »Stubbekøbing 1354-1954«. Stubbekøbing Byråd, 1954.
15. Niels Koch: »Stubbekøbing i hundrede år. 1854-1954«. Årsskrift 2004.
16. Stubbekøbing Filmen 1941 - 1943. Stubbekøbing Bibliotek, 1997.
17. <http://www.henrikpontoppidan.dk/text/kilder>
18. Frederik Graa: »Falster«. Artikel i »Lolland og Falster«. Årbog 1936, udgivet af Turistforeningen for Danmark, 1936.
19. Oplysninger fra Lokalhistorisk Arkiv, Stubbekøbing.

Her har været nogen før os...

- Om restaureringen af Horbelev kirke i 2014-15

af Pastor Mette Marie Trankjær

Når man står foran Horbelev kirke, kan det ved første øjekast virke som om den er faldet ned fra himmelen i ét stykke. Sådant helt fuldendt og færdigt, en arkitektonisk helhed, nænsomt placeret af en stor venlig hånd. Men ser man nærmere til, så er bygningen stykket sammen af mange forskellige stilarter fra forskellige tidsperioder. Skibet med det flade træloft er romansk fra 1200. Tårnet, våbenhuset, koret og de nuværende vinduer er gotiske fra 1400tallet,

Og ser man på inventaret, gælder det næsten i endnu højere grad.

Oprindeligt var Horbelev kirke indviet til Sct. Peter og havde en pavealtertavle, der ikke er spor af, fordi den blev destrueret lige efter reformationen. I første omgang fik vi så den trefløjede gotiske Mariaaltertavle, som egentlig kom fra Nr. Alslev kirke, og som nu hænger på Horbelev kirkes nordvæg. Den tjente som altertavle frem til 1640, hvor vi fik den bruskarokke Henrik Werner altertavle, som indrammer Antonius Clements maleri af den korsfæstede.

Kirkeskibet er fra en gang i 1950erne og har sin helt egen historie, idet det er udført af en præstesøn, mens han sad i fængsel for landsforræderi under 2. verdenskrig. Som en form for bodshandling lavede han dér kirkeskibet og kaldte det "Danmark".

Prædikestolen er i ung-renaissance med bruskarokke tilføjelser i form af udskårne evangelistfigurer.

Døbefonten er fra 1400 årene fremstillet på Gotland.

Det store nadverbillede bagerst i kirken er malet af Kræsten Iversen som et forstudie til glasmalerierne i Sct. Nikolaj kirke i Kolding og kom hertil i 1950erne.

Bænkene er fra 1900tallet.

Kirken er altså ét stort vidnesbyrd om det Provst Lose sagde til mig, da jeg blev indsat for over 17 år siden:”Du skal huske, at der har været nogen her før du kom!”

Det var ment som en formaning til en ung ivrig præst om ikke at falde med døren ind i huset og lave alting om den første uge, men i virkeligheden gælder det for os alle, der er kirke her på stedet, at selve kirkebygningen vidner om, at her var nogen, før vi kom.

I forbindelse med den restaurering, der blev gennemført fra juni 2014 til februar 2015, er vi kommet i meget tæt berøring med nogle af dem, der var her før os. Da vi bankede pudset af væggen i våbenhuset, åbenbarede der sig fingeraftryk i en mursten fra ham, der rørte ved den første i 1400tallet, da den endnu var helt varm og blød. Den mursten står nu blotlagt i det nykalkede våbenhus, så man til enhver tid kan se den og røre ved den, og det er som om alle slags fingre på forunderlig vis passer i det aftryk.

Stenen med det tydelige fingeraftryk, der blev sat i 1400tallet, da stenen blev formet.

Over korbuen mod vest mellem skibet og tårnrummet, fandt vi ved afrensning spor af en gammel trappe, der førte op til det orgelpulpitur, der befandt sig ovenover korbuen mod vest. Stolpehullerne fra pulpituret var også helt tydelige.

Bag på den bruskarokke altertavle fandt vi en lille blyantstegning af en soldat, sandsynligvis tegnet af en håndværker under restaureringen i 1850 efter hjælmens udformning at dømme.

Her har været nogen før os, men nu har vi så også været her med vores bidrag i form af den restaurering, der er pågået siden juni 2014.

Alterbordet er rettet op og malingen er restaureret, så de tre kvinder, der tjener som allegorier for de kristne kardinaldyder, tro, håb og kærlighed fremstår meget smukt. På alterbordets søndre gavl ses rester af en endnu ældre bemaling fra 1500tallet. Denne illuderer draperet stof. På alterbordets forside har konservatoren ladet et lille felt forblive blotlagt, så man også her kan skimte den ældre bemaling. På den måde går restaurering og dokumentation hånd i hånd. Som en sidste udløber af restaureringen er vævcr Joan Steinbach lige nu ved at lægge sidste hånd på en meget smuk alterdug, der tages i brug 1. s. i advent 2015.

Den bruskarokke altertavle har været skilt ad, og er rensat og rettet op. Den kom i første omgang tilbage i mange stykker, og det var ejendommeligt at se den ligge på gulvet inden den igen blev samlet og kom på plads i den østligste ende af koret.

Da man nødigt maler oven på maling fra middelalderen, fremstår den trefløjede Mariaaltertavle ikke så meget anderledes end før konserveringen. Her har opgaven først og fremmest været at undgå yderligere afskalning. Den har derfor fået en forsegling af den eksisterende maling med diverse reparationer. Mariaaltertavlen er meget vanskelig at arbejde med og skal behandles yderst nænsomt. Pudsigt, at den konservator der udførte opgaven også havde netop denne altertavle i hænderne, da hun var ung konservator for 40 år siden. Nu blev opgaven en af hendes sidste før pensionering.

Prædikestolen og lydhimmelen er repareret, støvet af og diverse forseglinger af maling er foretaget.

Af kalkmalerier var der kun ganske lidt tilbage over korbuen mod øst i højre side, og man har valgt at kalke det over.

I øvrigt er kirken afrenset, pudset op og kalket indvendigt og udvendigt. Bænkene er nymalede og har fået hynder og prædikestolen en ny trappe.

Farvesætningen gav anledning til mange overvejelser, men med malermester Mogens Lysholm og hans datter Vickies kyndige vejledning kom vi frem til et meget fint resultat, hvor farven på bænkene og på tømrermester Jesper Olsens smukke trappe til prædikestolen spiller op til inventarets farver, så kirkerummet fremstår på én gang roligt, varmt og imødekommende. De teglrøde hynder på bænkene er prikken over i'et!

En anden nyskabelse består i, at et menighedsrådsmedlem fik den geniale idé at vende orglet 90 grader. Det stod før foran de vestvendte vinduer i tårnrummet. Alle var med det samme begejstrede for idéen hvad det forbedrede lysindfald angår. Samtidig var vi bekymrede for hvordan det ville fungere rent lydæssigt.

Derfor tog organisten og et par menighedsrådsmedlemmer på udflugt for at besigtige kirker, hvor orglet står, som vi nu havde tænkt os at stille vores. Da det fungerede udmærket vovede vi pelsen, vel vidende at akustik er en svær ting, og at intet ville være helt sikkert før vi havde hørt vores instrument i vores rum.

Heldigvis var forandringen også lydæssigt velfungerende.

Orglet er nu vendt, så det står op ad sydvæggen, hvilket tillader lyset at strømme ind ad vinduerne mod vest, så man nu ved aftengudstjenester for alvor har udsigt til B. S. Ingemanns slot i Vesterled, der står tækket med sine gyldne skjolde, mens solen går ned. Tårnrummet har i øvrigt fået stole i stedet for bænke, og fremstår nu i det hele taget som en integreret del af kirken og bruges til babysalmesang, konfirmandandagter, koraktiviteter for Horbelevkoret og til kirkekaffe efter hver højmesse. (På billedet side 1, kan man se tårnrummet efter ændringerne.)

I selve tårnet og på loftet over kirkeskibet er der opsat eller stabiliseret gangbroer til sikring af arbejde med understrykning af taget.

I øvrigt er Horbelev kirke yderligere kommet på Danmarkskortet, idet den er indlemmet i det netværk af vejkirker, der findes landet over. Menighedsrådet lægger vægt på, at kirken skal være åben i dagtimerne for

andagtssøgende eller historisk interesserede, og at de udendørs omgivelser indbyder til, at man slår sig ned for at få sig et hvil.

Der er grund til at takke menighedsrådet: Formand Evelin Møller, næstformand Mogens Hess, kirkeværge Anne-Grethe Andersen, kasserer Hans Friis Hansen, samt Hanne Madsen og Gitte Koch. for det kæmpearbejde det har været at være bygherre på sådan et projekt, det er en velsignelse for et sogn at have et menighedsråd, der ikke sidder på hænderne, men er flittige og kompetente.

Gitte Kochs afdøde mor, Anni Koch, var i mange år formand for Horebelev menighedsråd og ønskede sig gennem alle årene at se kirken restaureret. Det nåede hun desværre ikke, men den ånd og kærlighed hun bidrog med i forhold til kirkebygningen er gået i arv til det nu siddende råd.

Der skal i det hele taget lyde en stor tak til alle, der har medvirket ved denne meget vellykkede restaurering. ETN -arkitekter, håndværkere, museumsfolk, A. P. Møller fonden og Augustinusfonden samt Falster provsti og Lolland-Falsters Stift.

Fordi alteret havde været flyttet var en genindvielse nødvendig, og vi er taknemmelige for at biskop Steen Skovsgaard glædede os med at genindvie kirken d.8. februar 2015.

Nu kan vi alle sammen sige, at vi også har været her! Men det er jo ikke gjort med det. Der skal også helst komme nogen efter os, og det gør der kun hvis vi, der er kirke sammen her på stedet. bliver ved med at bruge kirken til hverdag, til fest i glæde og i sorg, til bøn og lovsang, til klage og tak! For står huset her tomt, er der ingen kirke. Selv den smukkeste restaurerede kirke er ikke kirke uden de bløde bøgestammer, som er vores kroppe, der skal blive ved med at bruge dette gamle almene tålmodige hus, Vi skal lære vores børn og børnebørn at bruge det, at komme her og gøre alt det, der skal gøres her. Gud til ære og mennesker til gavn.

Grønært kom til verden – med mange hjælpere

Af Karen Fich

Det skulle have været et elevprojekt på Bogø Kostskole, men det blev de voksne, som fik bragt lille Grønært til verden for snart 30 år siden.

I maj 1988 blev babyfærgen ”Grønært” døbt under stor festivitas. Stubbekøbing-Bogø overfarten havde fået en charmerende og velskabt baby og maskot. Og i de følgende år var den lille færge ustandselig på farten herhjemme og i udlandet; og både Stubbekøbing og Bogø blev kendt for den lille færge, som var en tro kopi af færgen M/F Ida fra 1959.

At skrive ”var” er måske ikke helt korrekt, idet ”Grønært” stadig lever et aktivt liv. Men den ”Grønært”, som blev søsat i sommeren 2013, er stort set en ny færge. Blot styrhus og enkelte trædele kunne reddes fra den oprindelige babyfærge, ”Grønært I”.

Hvordan opstod ideen med en babyfærge overhovedet? Vi har alle hørt, at den blev bygget på Bogø Kostskole, men hvorfor bygge en minifærge på kostskolen?

Historien er lidt usikker, men det er rigtigt, at kostskolen havde en ung lærer, nu afdøde Jeff Kludt, som havde arbejdet som pædagog på en ungdomsgård i Københavns-området. Her havde de bygget et mindre fartøj, og ideen tog han op på kostskolen på Bogø. Muligvis var det overfartsleder Jørgen Risager, som kom med ideen, og Kludt og skolen greb den. Det vil jeg ikke være påståelig omkring.

Michael Jensen, serviceleder på Bogø Kostskole var med til at bygge den første ”Grønært” dengang og han fortæller, at det stort set var de voksne, som byggede færgen. Ikke mindst skolens pedel, Bjarne Hansen. Han arbejdede på den lille færge hovedparten af sine fritimer, og alt arbejde på ”Grønært” var frivilligt og ulønnet. Elevprojekt slog aldrig helt igennem.

-Det var en nøjagtig kopi af færgen Ida i forholdet 1 til 4. Det vil sige, at den var 6,57 m lang. Jeg har også set den "nye" "Grønært" og den er fantastisk flot. Det må jeg sige. Men der er nogle ændringer hist og pist sammenlignet med den vi byggede, fortæller Michael Jensen.

Piet Hein i færd med at døbe Grønært Foto: Steen Thornit

"Grønært" blev ganske berømt. Den sejlede i voldgraven på Gisselfeldt, i Tivoli-søen, i Bruxelles, på Elben i Hamborg, i Berlin og sågar hele Falster rundt. Og det var især en person, som var i spidsen for at gøre den kendt.

Det var nu afdøde Jørgen Risager, som var ansat på det nu nedlagte Storstrøms Amt. Han var en ildsjæl, meget lidt embedsmand og mange af hans ideer gav overskrifter.

Kommer du fra Stubbekøbing? Er det ikke der I har en lille færge, der fiser rundt alle vegne! Jo det var helt rigtigt. Han fik Piet Hein til at være fadder for "Grønært", det nu nedlagte Marrebæk Bryggeri bryggede særlige Ida-øl og sodavand . Og det var også Risager, som fik ideen – og fik den gennemført – til "svøm-en-færge" ligeledes i sommeren 1988. Det blev en kæmpe succes med et par hundred svømmere. De trak færgen "Grønsund" - far til Grønært – fra Stubbekøbing til Bogø.

Grønært på vej Falster rundt Foto: Anders Knudsen

1988 var jubilæumsår på flere måder. Det var 50 år siden der blev bevilget penge til den nuværende rute mellem Stubbekøbing og Bogø. I en årrække havde sejladsen foregået mellem Næsgaard på Falster og Borgsted på Møn. I 1938 bevilgede Næstved Diskontobank et lån på 2,3 millioner til de nye havneanlæg, og planer om dæmning rumlede også i baggrunden.

I 1988 var det 45 år siden ruten, som vi kender i dag, blev indviet.

Farøbroerne blev indviet i 1985, og derfor skulle der virkelig knokles med at finde på aktiviteter, så færgeriet ikke blev overflødigt, glemt og

allerværst nedlagt. Her var ”Grønært” en vigtig brik, og den var også meget på farten med den flok frivillige, som bare holdt så meget af den lille færge. Der var også en venneforening, som støttede med arbejde og penge.

Det blev ikke ved med at gå godt for babyfærgen, som i 1999 havde sin sidste sejlads i lokalt farvand. Den blev blandt andet opstillet i Nakskov ved en ubåd, og det var en skibsfører på M/F Ida, som hentede den hjem. Det var i 2002 og den var i sølle forfatning. Planen var, at nu skulle ”Grønært” sættes i stand og ud på vandet. Have vand under olietønderne, som holdt den flydende. Årene gik og en gruppe i støtteforeningen for Stubbekøbing-Bogø overfarten, Idas Venner, gik i aktion. Nu måtte der ske noget, den lille færge måtte igen i vandet. Men det var et sejt træk, og selvom der var en flok friske mænd med håndelag, tog det tid at få ”Grønært 2” på bølgene.

Men det kom den og resultatet er så også helt i top.

Og ligesom Grønært I reklamerer den ihærdigt for færge-overfarten.

Da den blev søsat i juni 2013 var Jørgen Risager med til søsætningen i Stubbekøbing Havn. Han var stolt af den lille færge, som han så ihærdigt havde kæmpet for. Jobbet på amtet var han i øvrigt for længst fyret fra. Risager døde i 2014.

Og babyfærgens mor, M/F Ida stråler, når hun krydser Grønsund. Den færge har næppe før været så velholdt, haft så mange gode venner og

*Grønært på tur i Københavns kanaler
Foto: Nordisk Pressefoto*

nydt fremgang. Hun er ikke blot cyklisternes darling, dem kommer der nemlig flere og flere af, også folk i Stubbekøbing og på Bogø har svært ved at forestille sig tilværelsen uden Ida.

Faderen til Grønært, færgen "Grønsund", som amtet nærmest forærede bort, ligger ombygget til ukendelig i København.

ET LEVE FOR BOGØ-FÆRGEN

Lad os nyde vores Danmark
så mangfoldigt som vi kan!!
Jeg vil fa'mig ikke køres
over sø og salten vand -
lisa lidt som jeg vil svømme over land

Lad os dampe og MSs,
lad os sejle, lad os ro.
Tænk hvis gamle Gubbe Noa
havde vaklet i sin tro -
og sat sig ned og ventet på 24 tro.

Piet Hein

Ingeniør Axel Petri, der i mange år boede i færgegården ved Grøn-sund om sommeren, udgav i forbindelse med sin 50 års fødselsdag i 1952 en lille bog med erindringer som en hilsen og tak til sine vener og bekendte.

Vi har fået lov at bringe et par af de små historier i Årsskriftet

Den gamle Færgegaard

Af Axel Petri

En Junidag i Begyndelsen ad Trediverne rejste vi af sted på Sommerferie og kom om Eftermiddagen til Madsnedsund, hvorfra man dengang blev færget over til Gaabense paa Falster. Fra Gaabense gaar Vejen øst-paa til den lille Købstad Stubbekøbing, en hyggelig By, der egentlig kun består af to lange Gader, der gaar på langs gennem Byen.

Der findes endnu nogle enkelte gamle Købmandsgaarde, foran hvilke gamle Stokroser blomstrer mellem de toppede Brosten. Torvet er så lille, at dersom man ikke vidste det i forvejen, vilde man kalde det en Gade. Her ligger Kirken, og for enden af Torvet Præstegaarden. En trist Bygning fra Midten af det forrige Aarhundrede. Ved den anden ende af Torvet et lille Raadhus, der gør sig bemærket ved nogle pudsige Inskriptioner, som f.eks. denne "Lad dem styre som forstaa det".

Paa Torvet stod dengang en Buste af Frederik den VII. I mange andre Provinsbyer findes der en hel Statue af samme Konge, men her er det kun blevet til en lille Buste, hvilket også passer bedre til Byens Størrelse. Senere har Kongen måttet vige Pladsen, da der skulle indrettes Parkeringsplads paa Torvet. Nu staar Busten i en Krog af Byens Anlæg.

Fra Torvet fører en kort stejl Gade ned til Havnen, hvor Stationen ligger. I Havnegade ligger nogle smaa Beværtninger, der bærer Navne som Strandlyst og Nielsens Minde. Udefra ser de meget hyggelige ud. Havnen er stille, mange Skibe gaar dagligt gennem Grønsund, men kun faa har Ærinde til den lille By. En gang om Ugen kom der en Paketbaad med Gods og Varer fra København, og dagligt sejlede smaabitte Dampere frem og tilbage mellem Stubbekøbing, Møn, Bogø og Mads-

nedsund, den sidste var Byens eneste Forbindelse med den store Verden. Nu efter at Storstrømsbroen er bygget, er alle disse Ruter nedlagte.

De gamle Kaptajner er for længst gaaet i Land, Skibene er solgt, og Forbindelsen med Omverden besørget nu af en Rutebil. Det eneste synlige Minde om Rederiet "Stubbekøbing" er en rødmalet Postkasse forsynet med en solid Hank til at bære den i. Den brugtes i Skibene til at bringe Posten til og fra Sjælland, og den bruges den Dag i Dag. Nu følger den med Rutebilen, hvis trofaste Fører gamle Laurids daglig vandrer op til Posthuset med den røde Kasse, hvilket i Folkemunde har givet ham Navnet Laurids Postkasse. Men tro nu ikke at disse nyttige Hverv har været nok til at give Livet Indhold for gamle Laurids, han kan andet end at køre Rutebil. I Byens Orkester er han uundværlig med sin Kontrabas.

Inden vi forlader den lille By, gaar vi et Øjeblik indenfor i Kirken. Pave Leo X's slyngede Navnetræk anbragt under Familien Medicis Vaabenskjold faar os uvilkaarligt til at standse et Øjeblik. Mindst af alt havde vi ventet at træffe et Minde om denne berømte Slægt paa dette Sted. Det aabner store Perspektiver ud mod en større Verden, Rom, Villa Medici paa Monte Pincio, Medicæernes Gravkapel i Firenze, Dagen og Natten, udødeliggjort af Michelangelo, udført paa bestilling af Leo X der tilhørte Slægten Medici.

Også den lille By Stubbekøbing har engang været omfattet af samme Paves Interesse og Bevaagenhed.

Lensmanden på Nykøbing Slot og ejer af Bønned Slot Oluf Holgersen Ulfstand blev i forbindelse med en strid med biskoppens foged anklaget for at stå bag mordet på en af biskoppens folk og blev handlyst fra kirken i januar 1514.

Ulfstand skrev en bønsskrivelse til paven, der allerede i juli samme år gav han fuldstændig syndsforladelse. Kort tid efter bekostede Ulfstand maleriet af pavens skjold i Stubbekøbing kirke.
Kilde: Museum Lolland-Falster

Øst på ud af Byen fører Landevejen til Grønsund Færgegaard. Først gaar det opad Bakken til Møllen, og så forbi den gamle Vandmølle Stampen. Snart øjnes Næsgaard Agerbrugsskole, stiftet af General Classen, og naar vi er naaet derop drejer Vejen brat til venstre ned mod Færgestedet. Vi kører forbi Næsgaard og har nu Grønsund på vor højre Side, medens vi til den anden Side har den skønneste Udsigt over Markerne, bagved hvilke Skovene i Sydsjælland øjnes som et helt Bjerglandskab.

Det sidste Stykke Vej er ret øde, til venstre nogle lave inddæmmede Enge og til højre Stranden med nogle forblæste Poppeltræer. Vi kommer forbi et af de smaa Ledefyr, der om Natten viser Skibene Vej gennem det smalle Farvand. Det er ganske primitivt, blot et lille Skur med en stor Petroleumlampe. Snart kan vi se den gamle Færgegaard med Lindetræerne foran, og efter at have passeret de to straatækte Lodshuse er vi ved Målet.

Færgegaarden er bygget som Afløser af Borrehuset, der nedbrændte den 3. Juni 1731. Borrehuset hørte under Kronen, og takket være denne Omstændighed, har vi nøjagtige Oplysninger om dets Størrelse i en Ansøgning, der indsendtes til Rentekammeret den 9. Oktober 1731.

I Forslaget om at faa Borrehuset genopført siges det at være på 9 Fag Bindingsværk, og Bekostningen ved at opføre det i Samme Skikkelse angives til 125 Rdl.," og det maa for de rejsendes skyld opbygges inden Vinteren, da det er et Færgelodshus ved Grønsund".

Ansøgningen er blevet expederet meget hurtigt, idet Resolutionen er underskrevet af Kongen på Fredensborg Slot allerede den 19. Oktober samme Aar. Huset blev saaledes hurtigt genopført, men ikke på sin oprindelige Plads. I Bindingsværket kan man endnu tydeligt se, at det oprindeligt har været på 9 Fag. Senere ca. 1840, da Færgegaarden havde sin Storhedstid som Kro, er det blevet forlænget med 2 Fag i hver Ende. Husets Indre er også gennem Tiden blevet forandret, det gælder navnlig den østre Ende, der nu bebos af Cornelius Skytte, fra hvem jeg har efterfølgende oplysninger om Stedet. Hans Far Peter Skytte var Lods her, og hans Slægt kan følges tilbage til 1792, da hans Tipoldefar Rasmus Hansen Kiende flyttede til Grønsund som Lods.

Indtil 1762 boede Lodserne i Landsbyen Næs, der ligger ca. 2 km. fra Færgestedet, men da nogle Skippere havde klaget over, at Lodserne boede for langt oppe i Landet, fik de i 1762 Tilladelse til at flytte ned til Grønsund. Det skal i denne Forbindelse nævnes, at da alle Lodserne ca. 1797 var flyttet til Grønsund, laa deres Jorder endnu oppe ved Næs. Naar Lodserne arbejdede paa deres Marker, maatte Konerne hjemme holde Udkig efter Skibene, og oppe fra Markerne maatte Lodserne stadig holde øje med Flagstangen nede ved Grønsund, naar der var et Skib i Sigte. Arbejdet i Marken maatte da i største Hast forlades og maatte hvile, indtil Lodsens, ofte til Fods, vendte tilbage fra sin Lodstur, der f.eks. kunne gaa helt til Madsnedsund. Den forbedring, som man i 1762 havde tilstræbt ved at flytte Lodsernes Bopæl, var altså kun delvis opnaet, saalænge Lodsernes Jord endnu laa oppe ved Næs. Først i 1908 fik Lodserne deres Jord ombyttet med Jord nede ved Grønsund.

Færgegaarden ved Grønsund Foto: Svend Olsen

Inde i Færgegaarden står den store Krostue endnu uforandret, og bagved denne findes to smaa Kamre, der har tjent som Gæstekamre. I det inderste kammer stod en stor Himmelseng, der endnu findes i Færgegaarden,

den blev købt på Auktion af Skyttes Bedstefader, da Kroen blev nedlagt i 1879. Den kaldes den Dag i Dag for Grevesengen, fordi Greven fra Aalholm engang skal have overnattet i den. Kort før Kroen blev nedlagt boede Holger Drachmann der i længere tid. Ved den vestre Gavl stod der dengang en Længe, der rummede Rejsestald og Vognremise, den blev nedrevet ca. 1897 og genopført som Lade ved Fogedgaarden, der ligger ved Landevejen fra Næs til Stubbekøbing. Indtil Halvfemserne havde Færgegaarden en udbygning ind til Gaardsiden, denne Tilbygning stammede fra ca. 1741, hvor Færgegaarden angives at være paa 12 Fag i 2 Længer. Denne Længe tjente som Udhus og rummede bl.a. Væverstue samt det saakaldte Bissekammer, i hvilket de rejsende Haandværksvende overnattede. Grundstenene til disse nedrevne Længer kan endnu ses i Grønsværen omkring Huset.

Bagved Færgegaarden ligger den nuværende Færgemand's Hus, det er opført 1839 af Materialer fra Hans Egedes gamle Præstegaard i Stubbekøbing. Huset er bygget midt i en Skanse fra Svenskekrigens Tid, og rester af Skanse og Skansegrav kan ses endnu.

Færgemandens hus

Foto: Svend Olsen

Udenfor Færgemandens Hus fandt jeg i 1940 en Hustomt, der senere viste sig at være Resterne af en Vagtbygning, der ifølge en Memorial fra

1656 er blevet opført i Forbindelse med en Udredning af Skansen. Det var Aaret før vor Indtrædelse i Svenskekrigen 1657-60.

Udgravningen af denne Hustomt gav mig Lyst til at faa undersøgt, om det var muligt at finde Tomten af det i 1731 nedbrændte Borrehus, hvor Marie Grubbe endte sine Dage som Færgkone, og hvor hun i Sommeren 1711 fik Besøg af den unge Ludvig Holberg. Om de tanker Holberg gjorde sig efter dette Besøg kan vi læse i den 89' Epistel.

Lolland-Falsters historiske Samfund fulgte med Interesse mine Undersøgelser og arrangerede i Sommeren 1940 et Møde paa Stedet, hvor jeg fortalte om Stedets Historie og i Særdeleshed om Marie Grubbes Ophold i Borrehuset. Man vilde gerne have, at det var Borrehusets Tomt jeg havde fundet, men selv troede jeg ikke derpaa af forskellige Grunde. For det første var der intet spor i Tomten af Ildebrand, og da Borrehuset var nedbrændt, var dette jo straks mistænkeligt. Endvidere havde jeg gennem Samtaler med vor Nabo Cornelius Skytte faaet at vide, at Marie Grubbes Hus ifølge hans Bedstemoders Udsagn skulle have ligget et andet Sted. Jeg havde stor Lyst til at prøve denne mundtlige Overlevering og gennemtravede i Sommeren 1941 det angivne Sted på Marken. Her fandt jeg lige ved Landevejen en Brolægning, der tydeligt viste, at der maatte have ligget et Hus. Det vigtigste var dog, at der også fandtes tydelige Brandspor i Form af Smaa Trækulsstumper, der laa spredt rundt i Jorden. Disse, samt de faa Lerskaar der fandtes, blev med Forsigtighed taget op og sendt til Stiftmuseet i Maribo.

Der var jo meget, der tydede paa, at jeg nu havde fundet det rette Sted, men Beviset herfor kunde jeg først føre, da jeg i 1942 i Hærens Arkiv fandt en lille Tegning af Borreskansen med dens nærmeste Omgivelser. Paa denne tegning er begge de fundne Huse indtegnet med tydelig Angivelse af, at Huset ved Landevejen var Færgemandens Bolig. Tegningen maa være udført i Tidsrummet 1705-1731, idet Borrehuset kun stod i dette korte Tidsrum.

Den 11. juli 1944 afslørede der en Mindesten paa Borrehusets Tomt. Stiftamtmand Greve F. Reventlow holdt som Formand for Lolland-Falsters historiske Samfund Afsløringstalen, derefter talte jeg om den unge Ludvig Holbergs Møde med Marie Grubbe, og til sidst modtog Overpræsident Bülow Monumentet paa det Classenske Fideicommis'

Vegne. Efter Afsløringen havde vi arrangeret en lille Sommermiddag for de tilrejsende Gæster i den Gamle Krostue.

P.S. Kildehenvisninger til ovenstaaende Oplysninger om Færgegaarden m.m. findes i Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarbog XXXI, 1933: "Om Udgravningen af Borrehuset".

*Marie Grubbes sten med Færgegaarden i baggrunden
Foto: Svend Olsen*

Fra Bænken ved Gavlen

af Axel Petri

Gronsvund, oktober 1949

I

Ved Solnedgang

Atter i Dag straalder den klare Efleraarssol helt sommerligt ind gennem de smaa Ruder, men udenfor blæser det kraftigt fra Øst. De store Lindetræers Kroner duver i Vinden, og et for et letter de halvvisne Blade og hvirvles højt op i Luften som store Snefnug. Nogle flyver langt ud over Markerne, andre flyger sammen i smaa Bunker i Krogene, hvor der er Læ.

Ved Gavlen af Huset kan jeg sidde i Læ for Blæsten og lade mig bage af Solen. Vejen er øde, ikke et Menneske at se. Det er anderledes om Sommeren hvor Færgebaaden af og til bringer nye Ansigter til Stedet.

Jeg holder meget af denne Plads ved Gavlen. Fra dette Sted har jeg set Aarstidernes Skiften i Naturen, fornemmet hvorledes Landbruget er blevet mekaniseret. Hestetrav høres nu sjældent, medens Traktorens brummende Lyd bryder Stilheden fra den tidlige Morgenstund. Endnu opfattes denne nye Lyd i Naturen som Støj, men en Dag vil også denne Støj blive naturlig for os ligesom Lyden fra Fiskerbådens taktfast tøf-fende Motor.

Fra denne plads har jeg set Solen gaa ned omme bagved Øerne paa den anden Side af det smalle Sund. Set hvorledes den Dag for Dag søger sit Skjul længere og længere syd for Møllen, der staar som en Silhuet højt oppe paa Bakken. Jeg ved fra de gamle paa Stedet, at Møllen er vendepunktet. Inden Dage endnu mærkes kortere, er Solen paa sin Vandring mod syd allerede naaet helt fri af Kysten og forsvinder i selve det blanke Sund. Et Syn der altid virker dragende og som ikke helt sjældent bringer Folk ned il Stedet. Folk oppe fra Landet, der efter endt Arbejdsdag kommer cyklende for blot et Øjeblik at lægge Hverdagen bag sig. Turen til Færgestedet er et passende Maal for en Aftentur. Vejen ender saa at sige lige ud i Vandet, og naar det sidste Glimt af solen er

forsvundet under Havoverfladen og Aftenkulden melder sig, er det naturligt at vende Cyklen og køre hjem og se til Ilden på Komfuret.

Fra dette Sted har jeg set mange Mennesker, der kom forbi blot en eneste Gang, enkelte huskes endnu. Jeg saa engang et ungt Par, som ved Solnedgangstid cyklede ned mod Færgebroen, de holdt hinanden i Haanden, jeg saa dem kun fra Ryggen, men jeg husker Billedet saa tydeligt, det var som om selve Livets brusende Foraar kom forbi.

Et senere Aar kom et andet par cyklende mod samme Maal, eller var det maaske de samme to? Farten var knap saa stærk, de holdt ikke hinanden i Haanden, men trak i Fællesskab en Barnevogn imellem Cyklerne. Også et smukt Billede paa en af Livets Aarstider, hvor Vingerne vel er blevet Stækket lidt, men dog ikke mer end at Længslen efter at komme ud endnu er levende.

II

Land og By

En solhed Sommerdag saa jeg hende komme ude fra Marken, et par lyse Fletninger daskede nedover den sribede Lærredskjole og to blå Øjne lyste af Mildhed og Ro. Uden synlig Anstrengelse bar hun to fyldte Mælkespande i et gammeldags Aag over Nakken, Symbolet paa tidligere Tidens Undertrykkelse.

Efter at have bragt Mælken vel i Hus gik hun ud i Haven og gravede en Spand Kartoffler op, dejlige lysegule tyndskallede Kartoffler, som aldrig rigtigt svigter her paa den lette Sandjord.

Hun var vel omkring de 15 Aar men virkede paa sin Vis ret voksen. Intet af hendes Skridt var præget af Tilfældighed, hun var helt i Overensstemmelse med sine naturlige Omgivelser, hvor de levende Dyr og alt det som gror inddeler Dagen i Pligter, der føles saa naturlige fordi de er ens for alle der blot har et par Køer, en Gris og Høns der skal passes. Hun var derfor heller ikke vant til at man forlod Huset. Der var altid nogen hjemme, Ilden paa Komfuret gik aldrig ud, der var lunt og hyggeligt i Køkkenet og man følte sig altid velkommen naar man paa en fugtig Sommerdag søgte derind for at nyde godt baade af Lunheden og af den Følelse af Ro og Tryghed der ligesom straaledede omkring hendes Mor, der fra tidlig Morgen havde travlt i sit Køkken.

Et arbejdsomt Liv og en stor Børneflokk havde gjort denne Kvinde fortrolig med de fleste Spørgsmål som Livet stiller os, og da hun af Naturen havde et lyst Sind, var hun vel rustet til at møde Livets forskellige Tilskikkelser og havde endda Reserver at øse af, saaledes at andre kunne hente Opmuntring ved at tale med hende.

Kaffekanden blev aldrig kold på Komfuret, og kom man for at snakke med hende, varede det ikke længe førend Kopperne stod parat på det hvide Voksdug.

Nogle Aar senere saa jeg atter den unge Pige, nu var hun blevet helt voksen, hun havde faaet sig en Ven, han var Malersvend og havde en Motorcykle der skinnede af Lak og Forchroming.

Jeg havde svært ved at kende hende igen. De lyse Fletninger var for længst faldet for Frisørens saks, og iført Læderhjelm, Motorbriller og Læderpjækkert susede hun af sted bagpaa Motorcyklen, der med fri Udblæsning knaldede henad Landevejen ud til en ny Verden.

Han var en rask ung mand, men havde svært ved at finde sig tilrette på Landet. Inde i København betaltes der anderledes godt efter Tariffer, naar man var organiseret, og gode Akkorder lokkede.

Kort tid efter giftede de sig og drog til Hovedstaden.

Desværre var der ikke rigtigt gang i Byggeriet, og ofte skete det, at hans Mester ikke kunne udrede Lønnen fuldtud Fredag Aften. Han forklarede at Maleren jo er den der kommer sidst til naar et Hus bygges, og saa var det ofte slut med Kontanterne.

Det unge Par sad i en lille Lejlighed ude i et af Byens Yderdistrikter. Lejligheden var fuldt moderne som det hedder, men hvor var der trangt i Sammenligning med hjemme. Hele Lejligheden var ikke meget større en Mors Køkken og Bryggers hjemme.

Her var man omgivet af helt fremmede Mennesker. Gennem de tynde Vægge kunne man hele Tiden høre Stemmer, man var saa ubehagelig nær ind paa Livet af noget som slet ikke kom en ved, men som man ikke kunne blive fri for at høre, enten det nu var Naboerne der skændtes eller en fremmed Radio der larmede gennem Væggen.

Hjemme var der ogsaa lydt i Huset, men Lydene var andre, Køernes skraben i Baasen, et par Træsko der stillede udenfor Døren, alle disse kendte Lyde der var ens egne og som gav Huset Liv.

Tænk om man nu kunne have gået ud i Haven og grave Kartofler op

eller trække nogle af de dejlige store Gulerødder op.

Herinde i Byen skulle alt købes og betales kontant, og saa var der jo ogsaa Motorcyklen der stadig skulle betales afdrag paa.

Hjemme havde hun aldrig set meget til kontante Penge. De to Køer gav Mælk, og mer end de selv brugte, saa at der hver dag kunne leveres til Mejeriet, og saa fik de Smør og Ost i stedet og endda lidt kontant Afregning ved Maanedens Slutning.

Hun begyndte at spekulere over meget. Her skulle alt regnes ud i Kroner og Ører, og hvor var der dog lidt Forslag i Pengene. Det blev ringere og ringere med Malerarbejdet. Krigen skabte Materialemangel og Byggeriet gik i staa. En dag var hendes Mand arbejdsløs og de flyttede ud i et Værelse i et stort Boligkompleks, hvor han var saa heldig at faa Plads som en Slags Vicevært, og hvor hun skulle vaske Trapperne.

Fra øverste Etage kravlede hun dagligt paa sine Knæ Trin for Trin nedad, og den ranke ryg, der i unge dage frit og utvunget havde baaret det gamle Aag, bøjedes langsom men sikkert.

III

Rejsen endt.

Vejen laa som saa ofte øde og forladt. Solen stod højt på Himlen og jeg søgte Skygge under de store Lindetræer ved Gavlen af Huset. Intet levende viste sig i Middagsheden.

Ved Naboens Hus fik jeg øje paa to Stykker Bohave, der stod lænet op ad Hækken. Et gammelt Bornholmerur og Endestykkerne til en malet Træseng, en af disse gamle solide Senge hvis gule aarede Maling holder gennem Generationer.

Jeg kom til at huske på, at Naboens gamle Far, der havde været Fisker på en af Øerne, var død for noget tid siden. Nu var Boet aabenbart gjort op, og disse Ting, der er saa nyttige i Livet, var Arvegods, der var læsset af udenfor Sønnens Hus.

Jeg følte at ogsaa jeg havde mistet noget ved aldrig mere at skulle se gamle Bedstefar, der Aar efter Aar var kommet på Besøg hver Sommer. Han var en statelig gammel Mand med et hvidt Skæg nedover den mørke svære Sømandsjakke som han bar selv paa de hedeste Sommerdage.

Han var paa sin Vis smuk, især når han talte, saa kom der rigtigt Liv i de gamle Øjne.

Som regel drejede vore Samtaler sig om gamle Dage, om den gamle Eksellence på Godset, hvor han havde tjent i sine unge Dage, og hvem han saa op til med en naturlig Beundring og Hengivenhed.

Han talte gerne naar nogen ville høre paa, døv var han jo blevet paa de gamle Dage, og derfor lyste hans Øjne altid af Glæde naar nogen gav sig Tid til at høre paa hvad han havde at fortælle, men hvor ofte havde man gjort det? Ikke ofte nok, og nu er det for sent, gamle Bedstefar er borte. Han har gjort den sidste Rejse fra Fiskerhuset op til Kirkegaarden.

Den tomme Seng og det gamle Ur, der er gaet istaa, staar her ved Hækken og fortæller med deres stumme Sprog, at en lang Rejse er endt.

IV

Sælhunden

Der laa en stor rund Ting og flød ude i Vandet, den var sort og skinnende blank. Var det en Mine?

Erindringen om, at Stedets Beboere for kort Tid siden i Hast havde maattet forlade Hus og Hjem, fordi en løsreven Mine laa og skvulpede i Strandkanten, jog gennem Hovedet paa mig.

Ved nærmere Eftersyn viste det sig at være en død Sælhund, hvis blanke buede Ryg havde givet Anledning til Forvekslingen.

Jeg skød en Pram i Vandet og stagede ud til Dyret. Den var skudt gennem Hovedet og Blodet farvede Vandet rødt. Ved hjælp af Bådshagen fik jeg halet Dyret på Grund. Naboerne kom til, de havde ikke før set et saadant Dyr paa disse Kanter.

Hvad skulle vi gøre ved den? En foreslog hurtigst muligt at skubbe den ud i Strømmen igen for at den ikke skulle ligge og stinke i Varmen. Efter at vi havde besindet os lidt, foreslog en anden at ringe til Destruktionsanstalten og bede dem om at afhente Dyret. Ganske vist var det en lang Køretur frem og tilbage, men de plejede da at give 10 Kroner for en selvdød Kalv, saa det maatte der vel også kunne faas for en stor Sælhund, og derved blev det saa.

Nogle Timer senere rullede en stor Lastvogn op forsynet med Kran

og Hejseværk.

En Staalwire blev slaæet om Dyrets Hals, og langsomt og majestætisk gled det store Dyr opad Sliken og ind i Vognen.

Hvor er det vi kalder Livet, ufatteligt. Aar har det taget at udvikle dette smukke Dyr fra en Urcelle til en Fuldkommenhed, der gaar over al menneskelig Forstand, og saa blot et Riffelskud og det hele synes saa meningsløst. En Kran med mange Hestekræfter var nu nødvendig for at flytte det tunge Dyr, der for en kort Stund siden med lynsnar Fart og legende Lethed havde tumlet den store glatte Krop gennem Vandet. Saa lukkedes Bagsmækken paa Lastbilen og skjulte helt det smukke Dyr, og hastigt kørte Vognen bort til Sæbekogeriet.

Sådan fik vi det dejlige Anlæg

af Hans Erik Rostrup

Hans Erik Rostrup har tidligere bidraget med små historier om Stubbekøbing med relation til hans familie, lægefamilien Rostrup, der boede på Bagergade 10. Hans Frederik Rostrup var læge i Stubbekøbing fra 1847 til 1906.

I år har Hans Erik Rostrup sendt denne lille nytårshilsen til Årskriftets læsere.

Artikel fortæller, hvordan visioner og handlekraft kan skabe nye og varige ændringer i en lille by, når der bliver støttet op om dem, og de bliver fulgt op.

På første side i protokollen for Stubbekøbing Lystanlæg står:

»Den 8. maj 1881 udgik der til Stubbekøbing Bys Indvånere følgende Indbydelse:

I erkendelse af, at der her i vor By, naar undtages Dosseringen langs stadens Nordside, aldeles mangler forskønnende Anlæg, hvor de af Byens Indvaanere, der ikke have Befordring eller Evne til at leje saadanne, kunne med deres Familie tilbringe en ledig Time i nogenlunde behagelige Omgivelser, have vi paatænkt at søge en Sum tilvejebragt for at købe Strandkrænten langs Stubbekøbing Mølle Mark, hvor der efter vor Mening vil kunne anlægges en overordentlig smuk lille Lystskov.«

P. W. Wulff

Chr. Boas

For 135 år siden

**Fra idé til
virkelighed med
en startkapital
på 1400 kroner**

”Anlægget” i Stubbekøbing

Fra venstre mod højre: BOAS, MADSEN, R.C. ANDERSEN, H.P. ARENTSEN, TRØJEL, HEMMINGSEN, WULFF, REDDELIEN, SCHEEL og med ryggen til, ROSTRUP, der blev valgt til formand for projektet

... de gjorde det !

1881.

1881.

denne Indbyrdes. Men den første Ordre til Begynde af
 Bidrag, et offentligt og økonomisk Billede af Høstet
 i den samlede og offentligt på Høstet i den samlede, hvor der
 er et meget stort Bidrag, og efter det første
 Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede
 af cirka 1100 Kroner.

Indbyrdens første Ordre var for Begynde
 og den samlede Indbyrd, at Billedet af det samlede Billede
 i den samlede Indbyrd var det samlede Billede, og efter det første
 Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede
 af cirka 1100 Kroner. Men den første Ordre til Begynde af
 Bidrag, et offentligt og økonomisk Billede af Høstet i den samlede
 og offentligt på Høstet i den samlede, hvor der er et meget stort
 Bidrag, og efter det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag
 til det samlede Billede af cirka 1100 Kroner.

5 27000 Td. Land
 efter Begynde

Begynde var det samlede Billede af det samlede Billede, og efter det første
 Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af
 cirka 1100 Kroner. Men den første Ordre til Begynde af Bidrag, et
 offentligt og økonomisk Billede af Høstet i den samlede og offentligt
 på Høstet i den samlede, hvor der er et meget stort Bidrag, og efter
 det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede
 Billede af cirka 1100 Kroner.

6000
 1/2 1/2

W. H. H.
 for den

Offentligt Billede.

den samlede Indbyrd var det samlede Billede, og efter det første
 Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af
 cirka 1100 Kroner. Men den første Ordre til Begynde af Bidrag, et
 offentligt og økonomisk Billede af Høstet i den samlede og offentligt
 på Høstet i den samlede, hvor der er et meget stort Bidrag, og efter
 det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede
 Billede af cirka 1100 Kroner.

Ordre var det samlede Billede af det samlede Billede, og efter det første
 Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af
 cirka 1100 Kroner. Men den første Ordre til Begynde af Bidrag, et
 offentligt og økonomisk Billede af Høstet i den samlede og offentligt
 på Høstet i den samlede, hvor der er et meget stort Bidrag, og efter
 det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede
 Billede af cirka 1100 Kroner.

- 1) Lige Bidrag til den samlede Indbyrd, og efter det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af cirka 1100 Kroner.
- 2) Det samlede Billede af det samlede Billede, og efter det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af cirka 1100 Kroner.
- 3) Det samlede Billede af det samlede Billede, og efter det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af cirka 1100 Kroner.
- 4) Det samlede Billede af det samlede Billede, og efter det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af cirka 1100 Kroner.
- 5) Det samlede Billede af det samlede Billede, og efter det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af cirka 1100 Kroner.
- 6) Det samlede Billede af det samlede Billede, og efter det første Ordre var der tegnet omkring 100 Bidrag til det samlede Billede af cirka 1100 Kroner.

Byrådsmødet den 31. August 1881

”Denne Indbydelse blev derefter omsendt til Tegning af Bidrag, et offentligt og almindeligt Møde blev af Indbyderne sammenkaldt og afholdt på ”Gjæstgivergaarden”, hvor der viste sig megen Stemning for Foretagendet, og efter kort Tids Forløb var der tegnet omtrent 100 Bidrag til et samlet Beløb af circa 1400 Kroner.

Indbyderne forelagde derefter Sagen for Byraadet og meddelte samtidig, at Ejeren af det attraaede Jordstykke, Møller Ludvig Hansen, havde erklæret sig villig til at afhænde dette for 1000 Kr. pr. Tdr. Land, naar Byen vilde købe hele det Stykke af hans Mark, der laa nord for den gamle Landevej ca. 5 Tdr. Land stort.

Byraadet vedtog enstemmig at fremme Foretagendet, og efterat Indenrigsministeriet havde tilladt Kjøbet af Jorden, udnævnte Byraadet i Mødet den 2den August 1881 et Udvalg til at sørge for Sagens videre Fremme.

Dette Udvalg, som var det første heri Byen for

Offentlige Lystanlæg

der desværre ikke hidtil har existeret her, kom til at bestaa af Læge Rostrup, Dyrlæge Jensen og Kjøbmand Wulff alle Medlemmer af Byraadet samt af Førstelærer ved Borgerskolen Andersen.

Udvalget afholdt sit første Møde den 31. August hvor følgende passerede:

- 1) Læge Rostrup valgtes til Formand, Kjøbmand Wulff til Kasserer
- 2) Det bestemtes, at anmode Justitsraad Blangstrup i Nykjøbing om at opmaale det købte Areal
- 3) Samt Overretssagfører Ravnsgaard om at ordne Kjøbet af Jorden.
- 4) Det besluttedes at antage en kyndig Mand til at give Tegning og forfatte Overslag o.a. til Anlægget.
- 5) Det bestemtes endnu i Efteraaret, forsaavidt man kunde faa Tilladelse af den nuværende Ejer at plante en Tjørnehæk paa den vestre og sydlige Side af Anlægget ligesom ogsaa at omgive det paa samme Sider med et Traadhegn eller andet passende Hegn for at beskytte de unge Planter.
- 6) bestemtes det at søge at erhverve for Anlægget.....”

Under et af mine besøg på Lokalhistorisk Arkiv fandt jeg i min søgen efter spor af mine oldeforældre, læge Rostrup's i Bagergade 10, omstående 135 år gamle mødereferat. Med sirlig håndskrift er planerne skitseret ned til den mindste detalje for anlæggelse af et Lystanlæg.

Familien Rostrup's Bolig i Bagerstræde 10 i 1881

Med stor opbakning fra byens borgere og med klogskab og entusiasme fra byrådsmedlemmerne, lykkedes det med en beskeden økonomi, at gå i gang med forberedelse af byens lystanlæg, det var i 1881.

En åledrivkvase ved navn KAREN

af Tine Perlt

En solrig eftermiddag her i sensommeren kom dette specielle skib en tur til Stubbekøbing. På lokalhistorisk arkiv var vi nysgerrige efter at vide noget mere og udsigten til lidt frisk luft kombineret med synet af et smukt skib, samt høre en spændende historie, fik os ud af det ”støvede” arkiv og ned på havnen.

En åledrivkvase er et fartøj som blev brugt til ålefiskeri. Skibet har den karakteristiske egenskab at kunne drive sidelæns med vinden og ordet kvase betyder at den kan transportere levende fisk.

Fiskeriet foregik således at drivvoddet (poseformet fiskenet) blev sat fra de to bomme på skibets for- og agterstævn og slæbt hen over bunden. Man trak sænkekølen op mens fiskeriet efter ål pågik, således at man kunne drive sidelæns med vinden – en meget speciel form for fiskeri, som har været kendt siden middelalderen.

Der tørres garn efter fiskeriet

Båden blev oprindeligt bygget som rent sejlfartøj (galease) med klyver, fok, storsejl og topsejl på stormast og luggersejl på mesanmasten.

Drivkvasens mål er 22 x 8 x 3 fod + sænkekøl / 4BRT / samlet sejlareal 55 m² / hjælpemotor 14 HK 2 cyl. Yanmar diesel.

Omkring 1870 søgte unge fiskere nye fiskepladser og kom til Smålandsfarvandet og Lillebælt, hvorfra det efterhånden spredtes til de sydlige danske farvande og alle danske fjorde.

I tiden 1871-1906 indregistreredes 54 kvaser af tysk oprindelse, og i Danmark blev der bygget et stort antal - alene på Fejø over 60.

Drivkvasen K.1054 KAREN, der blev bygget i Kalvehave i 1921 af Anders Andersen, var hjemmehørende på Bogø fra 1969-1995 og kom så tilbage til Bogø i august 2015. KAREN er i alt væsentligt blevet ført tilbage til sit oprindelige udseende fra 1921 og er blevet erklæret bevarelsesværdig af Danmarks Skibsbevaringsfond med det formål at sikre fartøjet som varigt kulturminde og har siden 1998 været medlem af ”Træskibs Sammenslutningen – landsforeningen til bevarelse af ældre brugsartøjer”. Der er i dag kun ca. en håndfuld drivkvaser tilbage med oprindeligt udseende.

KAREN fik i 1926 installeret en motor og herefter ophørte drivvods fiskeriet og blev i stedet til trawlfiskeri. KAREN har været i ”aktiv tjeneste” indtil 1995 – dvs. 74 år.

KAREN har i øvrigt altid heddet KAREN.

Åledrivkvasen ligger i dag i Bogø Havn og er ejet af »Bogø Kvaselag – skibslaget til drivkvasen KARENS besvarelse« ved formand Arne Gotved. Kvaselaget har til formål at formidle, bevare, sejle, og oplyse om KAREN.

Hvis man vil vide mere om KAREN henvises til drivkvasens hjemmeside www.drivkvasenkaren.dk, som er under udarbejdelse.

Således kan vi alle, grundet Kvaselagets arbejde, forhåbentligt nyde det meget smukke syn af KAREN på Grønsund i mange år fremover.

En tur gennem Vestergade i 1958.

af Karin Suhr Rasmussen

Selv om Stubbekøbing by består af de samme gader, som man ser på de gamle kort fra 1600-tallet i Resens Atlas, er der trods alt sket en del i byen i årenes løb.

Jeg har kendt Stubbekøbing siden 1953. Jeg gik ud af skolen og kom i lære i Nordfalsters Bank i 1958, som jeg har valgt som det år, hvor jeg tror, jeg bedst kan huske byens forretninger. Måske husker jeg ikke helt rigtigt alle steder, og så vil jeg være glad for at blive gjort opmærksom på det.

Hvis man dengang kom fra skolen ad Elversvej til Vestergade lå Schous Sæbehus lige på hjørnet. Her solgte hr. og fru Jensen alt, hvad man havde brug for til personlig pleje, rengøringsmidler til hjemmet, strømper, undertøj og meget mere.

Lige efter havde frk. Johansen sin lille grønthandel, og så kom man til Kjørups delikatesseforretning, en lille slagterbutik, hvor fru Kjørup regerede.

Omkring 1960 lukkede frk. Johansen sin grønthandel, som Kjørups overtog og lavede spisehus i. Et lille lokale med 3-4 små borde, hvor man kunne få dagens ret eller enkelte faste retter bl.a. biksemad. Det var starten på Kjørups Kro med restaurant, selskabslokaler og værelser, da de senere overtog både Schous Sæbehus, fiskeforretningen og biblioteket.

Ove Pedersens udstilling til venstre og David Møllers til højre.

Efter Kjørups slagterbutik, lå en fiskeforretning og så kom man til biblioteket, som blev passet af kordegn Pihl. Her var alt hvad hjertet kunne begære, først i børneafdelingen og senere blandt de voksnes bøger.

Så kom man til Radiomagasinet, hvor Ove Pedersen solgte alt i radioer og også fjernsyn. Der var ikke mange, der havde fjernsyn i slutningen af 1950erne, og jeg husker, hvordan man kunne stå uden for forretningens vindue og se fjernsyn. Ved særlige begivenheder var der fuldt optaget. David Møller havde installationsforretning samme sted.

Fortunen, den gamle bindingsværksbygning, der brændte i 1961, indeholdt flere lejligheder og forretninger. Her var tobakshandleren, hvor jeg købte min første CocaCola, bager Schielde med de lækre kager og barber Larsen. Det næste lille hus og Wulffs store magasinbygning blev revet ned i 1958, eller deromkring, i al fald blev Wulffs isenkræmmerforretning opført på grunden i 1960.

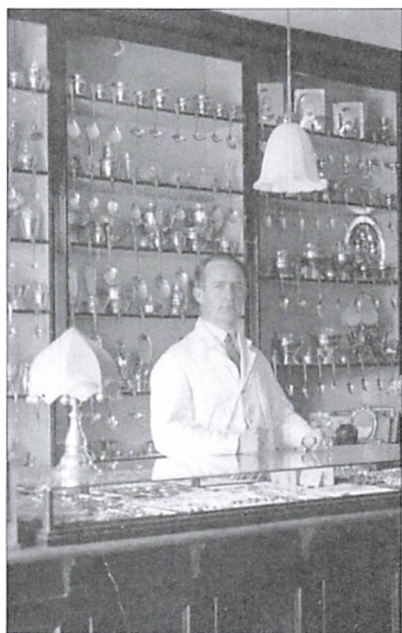
Byggemarkedet kom først til i 1976, opført på Fortunens grund.

Wulffs bræddegård, et lille hus, hvor der en gang var blomsterforretning og Fortunen med barber, bager og tabakshandler. Tagene på gadens nordlige side er kornmagesinet, banken, vaskeriet og isenkræmmeren.

P. Olsens herreekvipering har ligget på hjørnet af Vestergade og Bagergade, siden Peter Olsen åbnede forretning her i 1880.

På det andet hjørne af Bagergade lå Laurits Hansens Sølv- og Guldsmedeforretning, og i samme hus langs Vestergade lå Landmanden, hvor Carl Hansen sørgede for betjening m.m. Det største salg var nok drikkevarer, men man kunne også få kaffe og kage. Mens vandet til kaffen kogte, kunne man se Carl med hat og stok på vej til bageren efter flødekager, som så blev serveret på Landmanden.

Laurits Hansen i guldsmedebutikken

Herefter kommer på stribe installatør Christensen, Verner Hansens slagter butik, Erhvervstrykkeriet og Landbostandens Sparekasse, de to sidste i samme gule bygning.

Den næste var Johs. Rasmussens skotøjsforretning, hvor datteren Minna regerede. Her stod alle skoene i æsker i butikken, og man skulle ikke regne med at kunne ose (begrebet var nok heller ikke opfundet), men Minna var meget kontant, og man måtte se at få besluttet sig mellem de få par, man fik forevist. Jeg har kun været der en enkelt gang, måske havde de faste kunder et andet indtryk. I samme hus lå Thorvald Krølls forretning. Krøll var både urmager og guldsmed.

Thorvald Krølls urmager- og guldsmedebutik og Julius Rasmussens skobutik med støvlen hængende foran.

Så var man kommet til H. Schmidts manufakturforretning. Her kunne man få alt fra strømper til frakker, både til herrer og damer, metervarer, sytråd og sengetøj. Herretøjet havde sin egen afdeling med gennemgang

ved kassen. Her hos Schmidt fik jeg for første gang en købt kjole, da min mormor forærede mig min konfirmationskjole. Jeg husker tydeligt prøverummet og de enkelte kjoler, jeg prøvede. Det var fantastisk.

H. Schmidts Dame og Herremagasin

Fotograf Poul Jensen boede i det næste hus, hvor der på facaden står 1904, som er det år boghandler Bruun opførte huset. Poul Jensens udstilling af fotografier var altid spændende. Her blev vi alle fotograferet, søskendeflokke, konfirmander, brudepar, portrætter. Man kunne også købe fotografiapparater og få fremkaldt sine film.

Og så var man kommet til Wulff. Her lå kolonialforretningen, der allerede i 1956 indførte selvbetjening (som en af de første i landet). I butikken var der også en afdeling med kakkellovne m.m. Havde man aflevere breve, skulle man gennem butikken og op i kontoret.

Efter Wulffs forretning lå Slagter Philipsens lille butik et par trin oppe. Jeg husker Slagter Philipsen som en stor mand, der stod i døren og så ud over gaden.

Efter porten ind til Wulffs gård, var der et stort plankeværk om Wulffs have, og så var man på Torvet.

P. W. Wulffs kolonial- og isenkramforretning

På den anden side af Vestergade lå Nielsens Minde på hjørnet af Havnegade. Her kunne man bl.a. købe en kop kaffe hos Helene Jørgensen. Det var også her i Mindets sal, at sagfører Sørensen holdt fastelavnsauktioner. Det var mest møbler, der kom under hammeren, men også andre ting. Effekterne stammede fra dødsboer eller var indleveret til auktionen.

*Nielsens Minde på
Hjørnet af Vestergade
og Havnegade.
Til venstre anes Chr.
Nielsens Vin og Tobak*

Herefter kom man til Chr. Niensens vin- og tobakshandel.

Lige efter lå Poul Niensens Trikotagehuset. Poul Nielsen flyttede i 1960 Trikotagehuset op i Vestergade 8.

I den næste indgang fik man til højre ind til Phisters Blomsterforretning og til venstre til Holse Jensens Bagerforretning (bagerforretninger var der mange af i byen i de år, til gengæld solgte købmændene ikke brød).

Boas var en af de store forretninger. O.Chr. Boas døde i 1955, hvorefter arvingerne drev forretningen med disponent Therkildsen som bestyrer, indtil Poul Nielsen flyttede Tricotagehuset til disse større lokaler.

O.Chr. Boas (den ældre) byggede ejendommen Vestergade 8 i 1856.

Efter Boas kunne man gå ind i Freys Hotels have, inden man kom til selve hotellet. Man kan læse om Freys Hotel i Finn Sørensens artikel på side 8 her i Årsskriftet.

Efter porten til hotellets gård lå Lolland-Falsters Industri- og Landbrugsbank, som blev styret af bankbestyrer N.P. Jensen. Banken blev i starten af 1960'erne købt af Kjøbenhavns Handelsbank og flyttet ned på hjørnet af Torvet og Vestergade, hvor man byggede en ny bank.

Den næste port førte ind til L.M.A.F.s gård, og i den gamle lagerbygning – en del af den benzonske købmandsgård – lå først barber Porsby, derefter Gunnars Cykel- og Legetøjsforretning. Gunnar handlede foruden med cykler også med legetøj. Den sidste forretning i bygningen var Ewald Rasmussens Boghandel.

*Udstillingsvinduet til
Gunnars Cykel- og
Legetøjsforretning*

I det næste hus – det ene af Stubbekøbings to fredede huse, det andet er Museet – boede landsretssagfører Dorph, og han havde også sit sagførerkontor i bygningen.

*Mælkemanden foran sagfører Dorphs hus, derefter L.M.A.F.s
kornmagasin og Nordfalsters Bank*

Hvor vejen i dag går ned til Fakta, lå L.M.A.F.s kornmagasin. En stor bygning, hvor bønderne i høsten læssede deres korn af ved gavlen ud til Vestergade.

Så kom man til Nordfalsters Bank, senere overtaget af Andelsbanken, sammenlagt til Unibank og endelig Nordea, som nu helt har forladt byen. Fire pengeindtutter lå der i byen i 1958, den sidste, som jeg ikke har omtalt, er Sparekassen for Stubbekøbing og Omegn, som lå på hjørnet af Torvet og Grønnegade.

Oven på Nordfalsters Bank, havde sagførerfirmaet Thomsen & Sørensen kontor.

Herefter i nr. 20 boede vaskeriejer Flor. Han havde vaskeri i gården og en lille butik til indlevering og afhentning i husets ene ende.

Den næste forretning var isenkræmmer Carl Sørensen. Her havde der været isenkræmmer siden 1916, og det var her, man - foruden skruer og søm, gryder og pander - købte gaver til bryllupper og runde fødselsdage.

På høje side af gaden ses lidt af banken, Flors vaskeri, isenkræmmeren og apoteket.

Efter Apothekstræde lå apoteket, og man skulle forbi plankeværket ind til apotekerens have, hvor apoteket nu ligger, inden man kom til Dampbageriet, som havde ry for at bage godt rugbrød, og som i al fald havde gode rugbrødsbasser.

Så kom man til farvehandleren, og i enden af det næste lange gule hus lå købmand Bronee Rasmussen, der var kendt for sin gode kaffe.

Farvehandler H.O. Christiansens forretning

Nu var der ikke flere forretninger, men hvis man gik over gaden, kom man til Arne Sørensen's møbelforretning. Arne Sørensen var snedker og lavede selv en del af sine varer, hans kone Karen Sørensen passede forretningen.

Og gik man nu tilbage forbi det grå hus og kornhandler Hansens gule bygning, nu Museet, var man igen ved Elversvej.

Hadde man i stedet fortsat ud mod Anlægget, kom man forbi Bonkes cykel- og knallertforretning, og hvis man fortsatte helt ud til Vesterstræde, lå her på hjørnet Flemmings Isbod.

Is-Flemming havde kun åbent om sommeren, hvor han og hans kone solgte de dejligste is i nybagte vafler, som blev produceret efterhånden, så de stadig var lune, når man fik dem.

*Det Skæve hus og huset på hjørnet af Vestergade og Vesterstræde,
hvor Flemming Andersen solgte sine gode is.
Begge huse er nu revet ned.*

Arkivets beretning til Lokalhistorisk Forenings
generalforsamling
den 19. februar 2015.

v/Karin Suhr Rasmussen

Sådan en beretning er jo en slags status for årets arbejde, og i starten af året skal vi altid indsende statistik over arkivets aktiviteter fra det foregående år. Tallene går i første omgang til vores landsorganisation, som samler dem og sender dem videre til Statens Arkiver.

I år så vores tal således ud:

Samlingernes størrelse i løb.meter	144
Antal billeder	7.570
Antal besøgende	116
Besøgende på hjemmesiden	11585
Antal følgere på facebook	595
Skriftlige henvendelser	102
Telefoniske henvendelser	53

Jeg kan så supplere med, at vi har fået 57 indleveringer, store som små. Nogle er et enkelt billede, andre en flyttekasse. Afleveringens størrelse har ingen betydning for værdien af den. Et enkelt billede kan være meget værdifuldt for vores samling.

Vi har registreret disse 57 indleveringer samt omregistreret noget af det gamle, og det er blevet til, at vi i alt har registreret 65 arkivfonde, 222 billeder, 8 fotoalbum og 90 avisudklip og enkelte kort, tegninger og bøger. Vi er lige ved at være med med omregistreringen af det gamle, men mangler stadig en del billeder.

Derudover har vi betjent de 116 besøgende og de 155 forespørgsler. Vi har lavet årsskrift og redigeret hjemmeside og ikke mindst Facebook, der faktisk tager noget tid, hvis man skal følge op på alle kommentarerne, og det skal man naturligvis.

Vi har også lavet et par små udstillinger. En før og nu udstilling med

billeder fra Stubbekøbing og landsbyerne omkring os, en lille udstilling om konfirmation, en juleudstilling her i salen sammen med biblioteket, og lige nu er der en udstilling om skoler ude i indgangen.

I forbindelse med at Stubbekøbing frimærkeklub skal være vært for et stævne her den 16. marts, har vi lovet at lave en lille udstilling om postvæsenet. Den vil naturligvis komme til at stå en tid, så der også er andre, der kan se den.

I forbindelse med de 75 år for besættelsen og 70 år for befrielse, laver vi nok også en lille udstilling med billeder fra befrielsesdagene. Det har vi vist gjort før, så måske bliver der lidt gengangere.

En af vores brugere har opfordret til, at vi i forbindelse med 50 året for banens lukning laver en udstilling. Det tror jeg ikke vi gør. Vi havde en udstilling om banen i 2011, da det var 100 året for indvielsen.

Vi har ikke materiale til at lave udstilling om 100 året for kvindernes valgret – måske en lille en – men vi vil skrive en artikel i årsskriftet om foregangskvinderne i vores område. De første i byråd og sogneråd, de første lærerinder, den første præst, som jo var den første i landet, osv. Kender I nogen, der bør nævnes, må I gerne give os et praj.

De fire stadsarkiver i Lolland, Næstved, Faxe og Guldborgsund har i fællesskab lavet en hjemmeside, der hedder lokalekilder.dk. Den er målrettet de store klasser i folkeskolen og gymnasiet, men alle andre kan også have glæde af at gå ind på den. I første omgang har arkiverne lagt det ind, de har om besættelsestiden. Og det er meget. Kommunerne var jo dem, der skulle formidle regeringens og tyskernes bekendtgørelser og instrukser ud til folk. Ligesom det var kommunerne, der skulle administrere flygtningene efter krigen. Siden er delt op i temaer, og alle dokumenter er scannet og kan læses på siden. Der er mange spændende oplysninger.

Og mere hjemmeside: Når vi har haft over 11.000 besøg på vores hjemmeside, skyldes det nok til dels at man har skullet den vej over for at kunne søge i vores registreringer. Det er slut nu. Fra i morgen kan man gå direkte på en ny hjemmeside www.arkiv.dk , hvor man kan søge

i samlingerne i de lokalhistoriske arkiver i hele landet. Det er et mål man har haft i mange år, og for to år siden fik man en stor donation af A.P.Møllerfonden på 1,8 mill., som gjorde det muligt at få det ført ud i livet. Siden bliver præsenteret af rigsarkivar Asbjørn Hellum i morgen eftermiddag, og så er den åben for alle.

Vi lægger naturligvis et link til den fra vores hjemmeside www.stubarkiv.dk

Vidste I for resten, at Lokalhistorisk Forenings program også ligger på vores hjemmeside. Så skulle I miste papirprogrammet, er det altid muligt at finde det næste arrangement der. Og man behøver ikke kunne huske adressen på siden, man googler bare Lokalhistoriske Forening Stubbekøbing.

Det blev meget hjemmeside-snak, men vi må erkende, at en stor del af vores formidling foregår den vej. Heldigvis ikke den hele. Der kommer stadig folk på arkivet, vi laver stadig Årsskrift – selv om økonomien ikke ser så godt ud – og vi laver stadig udstillinger. Men den største interesse får vi over nettet.

Jeg vil slutte med at sige tak.

Tak til alle, der bruger arkivet, enten ved at aflevere noget eller ved at komme og bruge, hvad vi har.

Tak til Tine og til vores frivillige medarbejdere, Else, Ingrid og Kate, der kommer hver torsdag og hjælper, så vi ikke kommer alt for langt bagefter i vores registreringsarbejde.

Tak til arbejdsgruppen, der mødes en gang om måneden og hjælper med løst og fast, men først og fremmest med deres store lokale viden, som vi hele tiden trækker på.

Og det er ikke kun i foreningen, men også i arbejdsgruppen vi nu savner Hans Jacobsen, som har været med i arbejdsgruppens og dermed arkivets arbejde lige fra starten i 1978. Altid hjælpsom, altid konstruktiv, med stor viden om lokalområdet og altid medvirkende til den hyggelige stemning ved vores møder. Vi savner Hans.

Sidst, men ikke mindst, tak til Lokalhistorisk Forening for godt samarbejde om Årsskriftet og tak for de mange gode foredrag, hvor

I er med til at formidle historien, og tak til alle jeres medlemmer, der med deres – jeres – opbakning er med til at fastholde interessen for den lokale historie.

Formandens beretning ved generalforsamlingen den 19. februar 2015 v/Solvejg Mølbjerg

Vi har dette år haft en rar og ”venlig” vinter, men alligevel må vi alle sørge for, at der er lidt varme indenfor.

Det får mig til at tænke på en historie om indianerne:

”Da vinteren nærmede sig, var det tid at tænke på brænde til den kommende vinter. Som skik var, gik man til høvdingen med alvorlige spørgsmål. Man skulle nemlig mangle brænde sidst på vinteren. De gik også til høvdingen dette efterår og spurgte ”Hvordan bliver den kommende vinter, hvor meget brænde skal vi samle?”

Høvdingen var ikke i tvivl. Det bliver en hård vinter i år, så vi må have nok med brænde. Indianerne gik i gang med at samle og brugte meget tid på det.

Nu var det blevet moderne tider og der var oprettet et meteorologisk institut i Washington D.C. Høvdingen var blevet lidt i tvivl, om han havde overdrevet situationen, så han ville prøve det nye institut og ringede dertil. ”Hvordan bliver den kommende vinter?” spurgte han. Uden tøven fik han svaret: ”Den bliver meget hård”. Høvdingen ville vide, hvordan de kunne sige det så præcist. ”Jo” var svaret, ”indianerne i Syd samler brænde som aldrig før.”

Vi har i foreningen i 2014 mistet det sidste af vore 4 æresmedlemmer. Hans Jakobsen døde i maj måned. Vi vil i foreningen med taknemmelighed huske Hans Jakobsen for det arbejde han i fællesskab med andre udførte og den ildhu, hvormed han tog del i det lokalhistoriske arbejde, så længe kræfterne rakte.

Kun på grund af jubilæums-cd'en og Hans Jakobsen, lærte jeg at sige Pomle Nakke - og så bliver det - når jeg siger det - alligevel aldrig helt rigtigt.

Det er ikke tit, vi har foreningens vedtægter fremme, men forud for denne generalforsamling fik jeg alligevel igen lyst til at se, hvad der præcist står om foreningens formål.

§ 2: Foreningens formål er at fremme lokalhistorisk arbejde, udgive et årsskrift, såfremt bestyrelsen finder det økonomisk forsvarligt, afholde et eller flere årlige møder med lokalhistoriske emner, alt i samarbejde med Lokalhistorisk Arkiv Stubbekøbing.

Lidt om årets begivenheder, der - som de sidste mange år - har bestået af 7 foredrag, 1 heldagstur og 1 fyraftenstur:

Marts

Som medlem af en genopbygningsenhed havde seniorsergent fra Vordingborg, Jørn Hvenegaard Christiansen været på tjeneste i Irak. Jørn Hvenegaard fortalte om sit ophold i Irak. Formålet var at udføre det arbejde, som Udenrigsministeriet og NGO ikke kunne på grund af trusler mod udlændinge. Mange gode billeder.

April

Asger Schou Sørensen fra Stege havde som overskrift til sit foredrag "Fra smedelærling på Midtsjælland til beslagsmed i de kongelige stalde" og det var en ganske rigtig overskrift. Et gammelt håndværk blev præsenteret af en fagmand. En meget interessant og også morsom aften. Som foredraget skred frem, viste det sig, at Asger og jeg havde mere tilfælles end vi var klar over ved mødets begyndelse, idet vi er født og opvokset i det samme sogn.

Maj

Udflugt til Herlufsholm Kostskole, hvor vi fik en god rundvisning og interessant skildring af den gamle skole. Efterfølgende frokost på Fuglebjerg Kro, hvor ejeren fortalte træk af kroens historie og om sit liv på og med Fuglebjerg Kro - en god lokal historie i tilgift. Senere sejlede

vi gennem Karrebæk Fjord og kanalen til Næstved, hvorfra bussen kørte os hjem

August

Den årlige fyraftenstur gik til Danmarks Samlermuseum i Stege. En guidet rundvisning og fortælling om museets opståen, om de enkelte håndværkere og butikker. Og vi besøgte beskyttelsesrummet. Senere gik vi selv rundt og det er jo helt fantastisk, hvad der findes der. Sådan et sted er også god baggrund for megen snak mand og mand imellem - også nogle man ikke kender så meget i forvejen. - og så var der stole undervejs! En god middag sluttede besøget

September

John Hansen, Nykøbing F. fortalte og viste billeder fra Albanien. Gode billeder og en god skildring af landet. John Hansen har flere foredrag, og det kan vel ske, at vi om nogle år inviterer John Hansen igen.

Oktober

I efteråret 2012 besøgte studenterpræst Dorte Hedegaard en kostskole for 600 børn i det nordlige Tanzania. Hun underviste og boede blandt lærere og elever i 3 måneder og det var oplevelser derfra vi så billeder af og hørte om.

November

Tidligere højskolelærer Arne Olsen "Javel hr. minister". På baggrund af den megen debat om embedsmændenes rolle i den politiske hverdag, forsøgte Arne Olsen at gå bag kulisserne på "Borgen". Arne Olsen manglede sin computer - måske foredraget af den grund kom til at mangle den helt rigtige sammenhæng.

Januar

Besøg af Jutta Bojsen-Møller, gymnasielærer, forfatter og foredragsholder.

Leonora Christina Ulfeldt var - og er - en interessant dame, som der kan siges meget om. Og det blev der! Jutta Bojsen-Møller kan sit håndværk og er vant til at formidle historisk stof for andre.

Februar

holder vi generalforsamling og aftenen vil slutte med, at Gunvor Fisker fortæller fra sin barndom og opvækst.

Det er et stort gode - også i forbindelse med programlægning - at vi har en sund økonomi. Vi har også i år modtaget 2000 kr. fra Det Classenske Fideicommis - en opmærksomhed vi skønner på og er meget taknemmelig for.

Vi må konstatere, at medlemstallet er faldende – for tiden 160 medlemmer. Med andre ord er antallet af de medlemmer, vi må slette, større end nye der kommer til.

Tak til Biblioteket for den hjælpsomhed, vi bliver mødt med.

Tak til arkivet v/Karin for hjælp og gode idéer, især ved udarbejdelsen af årsskriftet - i Folketidende nævnte man årsskriftet som en lille perle - det kan vi være stolte af. Tak til alle, der har bidraget med skrevne ord til årsskriftet.

Tak til de, der hver uge giver af deres tid til arkivet og til gruppen omkring arkivet.

Tak til bestyrelsen for godt humør og loyalt samarbejde. Det gælder bestyrelses-møder, men også når vi møder her kl. 18 og stiller borde op mv. Så er det en yderst veletableret projektgruppe, der går i gang - og det gør den igen, når møderne slutter. Hvis man ikke vidste bedre, ville man tro denne bestyrelse havde været på flere kurser i team-building.

Som afslutning skal der lyde en stor tak til jer medlemmer for interesse for vore arrangementer og trofasthed mod foreningen.

Solvejg Mølbjerg

Bliv medlem af

LOKALHISTORISK FORENING STUBBEKØBING

Nærmere oplysninger fås hos:

Solvejg Mølbjerg	54 44 27 59
Svend Pedersen	54 44 40 98
Bent Blomquist	54 43 80 24
Ingrid Hoffmann	20 98 55 18
Anne-Lise Østerholm	54 44 11 62

Eller på Lokalhistorisk Arkiv, telf. 54 73 15 68
arkivleder Karin Suhr Rasmussen

Alle årgange af Årsskriftet kan købes på Stubbekøbing
Bibliotek og på Lokalhistorisk Arkiv